

2. 8. 13

ΔΙΟΝΥΣΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΥΙΟΝ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<u>ΘΡ. ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ</u>	Σελ.
Η ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ	1
ΛΥΡΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΣ	19
<u>ΔΗΜ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ</u>	
ΞΕΝΥΧΤΙΣΜΕΝΩΝ ΓΑΥΚΟΞΕΦΩΤΑ	10
ΓΡΥΠΝΙΑ	12
ΠΑΡΑΣΧΟΥ, ΚΥΡΙΕ	28
ΘΡΘΡΙΝΟ	15
<u>ΔΙΜ. ΝΙΚ. ΑΔΕΥΡΟΠΟΥΛΟΣ</u>	
ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ	30
ΚΙ' ΟΛΟΕΝΑ ΠΛΑΘΩ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΠΟΥ ΟΥΤΕ ΑΡΧΗ ΟΥΤΕ ΤΕΛΟΣ ΕΧΟΥΝ	24
ΑΠ' ΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ	39
<u>Β. ΓΟΦΜΑΝ</u>	
ΟΙ ΔΥΟ ΜΑΖΥ	23
<u>ΟΣΣΙΑΝΟΣ</u>	
ΚΟΜΛΑΘ ΚΑΙ ΚΙΟ' ΘΟΝΑ	31
<u>CHARLES BEAUDELAIRE</u>	
ΑΠΟ ΤΗ ΡΟΜΑΝΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ	35
<u>NIETZSCHE</u>	
ΒΡΑΔΙΑΣΜΑ ΤΩΝ ΕΙΔΩΛΩΝ	36

Η ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ

— ΜΥΣΤΙΚΙΑ ΣΚΗΝΗ —

[Στὸν κήπο τῆς παραδομένης δέησης, ὅπου μακροχρονίζει τ' ἀρχαϊκὸ Δειλινό, ξεῖ ἡ ΗΧΩ ΤΩΝ ΙΣΚΙΩΝ σκλάβα τοῦ ΡΗΓΑ ΤΩΝ ΑΝΤΙΛΑΛΩΝ.

Εἰν' ὀλόγυμνη καὶ στὰ μαλλιά, λυτὰ ὅπως λάγγεμα εὐωδιάς γύρω σὲ εἶδωλο, ξεπνοῖζουν οἱ ἀμάδητοι ἀνασασμοὶ τῶν ῥόδων. Μπρὸς στὰ πόδια τῆς μουντόχρωμης στόφης, καὶ τραβοῦν ὡς τὰ χεῖλια μιᾶς γούνας, ὅπου μερώνει ἡ μεστή ἀποχὴ τοῦ συντριβανοῦ. Σ' ὄλη τῆς τῆς νάρκη φιλιτισώνει κ' ἐλαφροανοίγεται ἡ χλωμάδα σὰν ἓνα ξόρκι παρθενικό. Στηρίζει τὸν ἀγκωνά τῆς στὸν κορμὸ ἐνὸς δέντρου ποῦ οἱ φυλλωσιές του ὀλόφωτες εἶναι ἀραδιασμένες ὡς στὸ ψήλωμα τῶν σύγγεφων.

Γύρω βασιλεύει μιὰ γαλήνη κοντοζυγισμένη μουγγά.

Γαλάζια θολώματα ἀνεβαίνουν κατάμακρα σέροντας τὴ σωπασιὰ τοῦ ὀλοένα . . . . "Ἐνα φύσημα ἀργόθαμνο λειώνει τὸ κόμπιασμα τῶν μυροβολημάτων, ποῦ μέσ' ἀπ' τ' ἀμετρα ξανοίγματα τῶν περιβολιῶν, φεύγουν πρὸς τὸ βραδινὸ περίκλυσμα τοῦ βήθους. Κατάντικρα παρατημένα μαζώνονται — σωροὶ πλιότερο πλέριοι κ' ἀπ' τὸ φῶς — τὰ σωριασμένα ξαφνίσματα τῶν ἀνέμων.

Χάμου στὰ πρασινόδρομα εἶναι ζωγραφισμένοι, μὲ παλαιῖκους τρόπους, ἀστερισμοί. Καὶ στὴ μέση ἓνας βωμὸς ὅπου πέφτει τὸ φῶς ραβδωτὰ κόκκινο. Χλιὸ τὸ λιβάνι ξεσκεπάζει τὸ γέραςμά του, κ' ἀπ' ἀνάμεσα διακρίνονται κάποτε στολές μπλάβες, ποῦ φεύγουν μὲ ἀπατημένες παραξενότητες.

Στὰ πόδια τοῦ βωμοῦ μένει ξαπλωμένη ἡ ΗΧΩ ΤΗΣ ΑΥΓΗΣ. Τὰ μάτια τῆς γαλανὰ ζευγαρώματα. Φορεῖ χιτῶνα ἀπὸ τριανταφυλλὶ μετὰξι, καὶ καλύπτρα ῥόδινη μὲ χρυσοὺς μαϊανδρους . . . . .]

Η ΗΧΩ ΤΗΣ ΑΥΓΗΣ :

"Ω! ἀγαπημένη ξαναγύρνα στὸ ρώτημα τοῦ πρώτου χαμόγελου. . . .

"Ω! ἀγαπημένη καὶ πεντακριθὴ!

Εἰν' οἱ ὥρες ξεσιμγμένες στὴν καλοκαιριὰ τοῦ ἀργόλαμνου τοῦ πλανεμοῦ . . . . τώρα ὁ πλανεμὸς ξανοίγεται σὰν ἀγρωτικὸ σάλεμα στὸ χαμόθυμο γλαυκὸ . . . .

"Ἡ χλαλοὴ τῆς φωτερότητας χούμισε στὸ λυτρωμὸ τῶν ψηλωμένων. . .

"Ω! ἀγαπημένη καὶ πεντακριθὴ στὸ ἀπέλπισμα τοῦ κόσμου μας, τώρα

πού ξανοίγεται ἡ μοναδικὴ μακρότῃ τοῦ αἰώνιου δῶσε τὴν ἀπειρὴ κατάρρα κάποιου ἀναφυλλητοῦ . . . Δῶσε τὴν ἀπειρὴ κατάρρα γιὰ νὰ λυθεῖν τὰ ξόρκια ποῦ κλωθογυρῶν τὸ γυμνοσόφισμα τῆς ματιᾶς σου . . .

Κ' ὕστερα ξαναγύρνα στὸ ρῶτημα τοῦ πρώτου χαμόγελου . . .

Ἄκυκλωτα σ' ἀπαντᾷ κάποιος βαθύρεμμα θαυμάτου! — —

Ἄφόντας, σὲ ἀνασυλλέγισμα τῆς σκιαγμένης ψύχωσης, διάβηκε ἡ ζωὴ τοῦ ΤΑΦΩΜΕΝΟΥ ΗΧΟΥ, γεννωμένη ἀπ' τὸ γαληνόχωρο μιᾶς μεσονύχτιας ἀστροσύνης, καὶ στὴν καρδιά σου ἀναταράχτη τὸ μέρωμα τῶν ἀκύτταχτων, ἦρτε ἡ δρμὴ τῆς θαμπάδας, κι ἀπὸ τότε ζῖνει, κι ἀπὸ τότε σώνει τ' ἀνάδεμμα στὶς σειρὲς τῶν χρόνων . . .

Καὶ τὰ μυστικὰ σου κυκλώνουμε, καὶ μαραζώνουμε γιὰ τὸ πένθος ποῦ ἀναρροεῖ ἀπ' τὸ τρόμαγμα τῆς παρθενεμένης νάρκης σου . . .

Τ' ἀναδέμματα σώνεται στὶς σειρὲς τῶν χρόνων . . . Ἄπὸ τότε . . .

Κι ὠμένα! πάντα ἀναθυμιάσαι τὸ διάβα τῆς ζωῆς του . . .

Ὁ χορὸς τῆς Μοίρας ποῦ τὸ γέννημα του τὸ μελέτησε στ' ἀτρικὰ σου, βγήκε καὶ μαρτύρησε πῶς δὲ θὲ νὰ λυθεῖ τὰ ξόρκια πρὶν νὰ μουχρώσει τὸ συλλόγισμά σου . . . βγήκε καὶ διαλόγησε σ' ὅλες τὶς μοναδικὲς τὶς ζήτητες καὶ τὸ πιττέψανε . . . καὶ τὸ ξανάπαν στοὺς μοναδικούς χαμούς!

[Μικρεῖα σέρνεται τὸ πρωτοῖσκιωμα κάποιου σύμφου]

Η ΗΧΩ ΤΩΝ ΙΣΚΙΩΝ:

Ἔ! φοδᾶμαι! . . . κ' εἶν' ὁ φόβος χωνεμένος μέσ' τῆ νάρκη . . .

Ἔ! μέσ' τ' ἀτριγύριστο κορμί, οἱ τρομάρες σὰ νυχτιές! —

Ἡ ἀφωνία τοῦ κλωμογυροῦ ξεδιπλώνει ἕναν ἄλλο κόσμο . . . ποῦ ξαναζεῖ μετὰ τὴν ἀγρύπνια τοῦ βραχνᾶ! Μὲ κυκλώνει ἡ ἀγωνία κάποιου ξεγραμμένου βαρεμοῦ . . .

Συντροφιές, ζευγαρώστε στὴν τρεχάλα σας τοὺς γυρεμοὺς τῆς γαλήνης! . . .

Ἔ! καλή, κάλεσε τοὺς χοροὺς . . .

Η ΗΧΩ ΤΗΣ ΑΥΓΗΣ:

Ἀγαπημένη, μέσ' τὸν αἰῶνα τῆς μέθης δὲ θ' ἀνγκυλιᾶται πικρὸ τὸ δόξασμα κάποιος ὑπέρτερης ἐκλογῆς . . . Μὴ τοὺς ζητᾷς τοὺς χοροὺς . . . δὲν ἔχουν νὰ σὲ ποῦν μέσ' τῆς ζωῆς τους τὸ φρύμαγμα, παρὰ γιὰ τὸ θανάτο του . . . δὲν ἔχουν νὰ σὲ ποῦν . . .

Η ΗΧΩ ΤΩΝ ΙΣΚΙΩΝ:

Σὲ προστάζω! ὑποτοχτικὰ σύρε νὰ φέρῃς τοὺς χοροὺς καὶ θέλω νὰ με ζώση, καὶ θέλω νὰ μ' ὀνειροζώση τὸ παραμῦθι τοῦ θανάτου, γιὰ νὰ τελειώσει στῆς παρθενιας τ' ἀγνότρεμο — —

[Η ΗΧΩ ΤΗΣ ΑΥΓΗΣ ἀποτραβιέται, παρμένη σ' ἕνα κοπαδιασμένο ψήλωμα. Ἄφου χαθεῖ, μιὰ φωνὴ μονότονη παραφέρεται ὡς τ' ἀνοίχτωμα τῆς ὀνειροπόλησης. Ὑστερα μαζεύονται ὅλα σ' ἕν' ἀγκομάχημα τῆς σιγαλιάς . . . καὶ χύνεται σὰ χρῶμα ψαλλιδισμένης ἀντιλιάς, ὁ ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΣΤΡΟΒΙΩΝ. Περιγυρᾷ τὴν παρθένα.]

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΣΤΡΟΒΙΩΝ:

Βασίλισσα μας, παρθένα στὴν ζῦπνια νύχτα τῆς ἡρεμίας . . .

Περπατήσαμε μ' ὅλα τὰ φυλλοροήματα ποῦ δακρυῦταν οἱ ἀνέμοι, ἀνεβήκαμε πρὸ ψηλὰ ἀπ' τὴν ἀπάτη τῆς μέρας, συρθήκαμε στὸ παραλόγιασμα γιὰ νὰ σοῦ τὸν εὔρουσε . . . μὰ καμιά σκέψη δὲν ξεχώρισε τὸ σύγκρου τοῦ ἀνασασμοῦ του . . . πουθενὰ ἢ συντέλεια τοῦ δρόμου του δὲ τριγύρισε τοὺς μπορεμοὺς μας! . . .

Βατέψαμε τὰ μενεξεδιὰ ταξίδια στὶς πνιγμένες θάλασσες, ὀλογυρίσαμε τὰ γλυστερὰ φανερώματα τῶν νούφαρων, χωρίζοντας τὶς ψύχρες τῶν νερῶν κάτω ἀπ' τὰ γυμνοκέφαλ' ἄστρα . . . χορέψαμε στὸ πνεῦμα τῆς καταχνιάς . . . Μὰ ἐν ἀναστήσαμε ξανά τὸ πέρασμά του . . .

Ἔχει περάσει σύντροφος στὸ πλάνταγμα τοῦ τέλους . . . μνημιονεύτηκε στὸ ξαναεῖπωμα τοῦ χαμοῦ! — —

[Ὁ ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΣΤΡΟΒΙΩΝ μακρύνεται, καὶ δένει τὴν ἀμιλησιά του γύρω στὸ βωμό.]

Ἔρχεται ἡ ΗΧΩ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ μετὰ τὴν ἀκολουθεῖα τῆς. Φοροῦν πέπλα με βραδιασμένα γαλανώματα, ποῦ οἱ γῦροι τους βαραίνουν ἀπ' ἀντιλιὲς χρυσοστητές. Περπατοῦν ἀργὰ σὰ γιὰ ν' ἀνταμιώσουν ἕν' ἀγγιγμένο ἀρχίνεμα. Καὶ μιλοῦν μὲ μίλις ψαύοντας τὰ χεῖλια τῶν σοῦσουρων.]

Η ΗΧΩ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ:

Ἔ! τώρα θ' ἀκούσης τὸ μάντεμμα, πρὸ δεμένο στὸ σκοπὸ τῆς ὑπαρξῆς, ἀπ' τὸ βοερὸ σκόρπισμα τοῦ αὔριο . . . τώρα θ' ἀκούσης τὸ μάντεμμα σὰ στράτα ὀρμήνειας —

Διαβήκαμε σὰ φτεροξένωμα γαληνεύτρας πλήξης, ἔπα σὰ πελάγη, γενῶντας τὸ μαρασμὸ τῆς μακρότης, γιὰ ν' ἀγγίξουμε ὡς τὸ σωρὸ τῆς νεκρῆς δημιουργίας πρὸ πίσω ἀπ' τὸ κυρίαρχο χαμήλωμα τοῦ τελευταίου μακρογυρισμοῦ . . . Διαβήκαμε σὲ μιὰ νύχτα πιστὴ ἔπως, τὸ κούφωμα στὴ δασόγυρτη ἀποσχιωσύνη . . .

Φτασμένοι ἐκεῖ νοιώσαμε τὰ μάτια νὰ λιγνεύουν στὸ ἀποκάρωμα μιᾶς βαραιμένης ἀσωτίας. Ἀνάμεσα στὶς σκιαγμένες σιγαλιὲς ἀμέτρητων βράχων,

ἀπαντήσαμε τοὺς Ὑπνοὺς μισόγυμνοὺς, ν' ἀγκαλιάζουσι τὰ γόνατά τους καὶ νὰ μετροῦν τὰ λυχνάρια ποὺ εἶχαν σβύσει γύρω τους . . . .

Δυὸ νυχτερίδες πελώριες μέναν καρφωμένες σὲ κάποια κιονόκρανα ἔπου εἰκονίζονταν κομμένες μορφές — — Καὶ μᾶς κύτταξαν μὲ τὸν ἴσκιό τοῦ αἰνιγμάτου, καὶ μᾶς εἶπαν μὲ φωνὴ ποὺ λόγιαζε μιὰ χιλιανάσαστη τρεμούλα, πὼς ψυχὴς ἀπονύχτερης ἀσέλγειας μέναν καρφωμένες ἐδῶ — πόνιοι ποὺ σ' ἓνα μαρτύριο γαλάζιο θολῶσαν — καὶ θὰ μέναν ἐδῶ ὡς ποὺ ἡ ἀρχὴ τῆς νύχτας θὰ κατέρθωνε νὰ πληγιάσῃ ἔλη τὴν εὐσία τῶν μεσάνυχτων. Κ' οἱ καρφωμένες νυχτερίδες ποὺ τίς ζητήσαμε νὰ μᾶς ποῦν τὸν κρυβότοπο τοῦ ΤΑΦΩΜΕΝΟΥ ΗΧΟΥ, μᾶς ὀρμήνεψαν νὰ καρτερέψουμε τὸ φτάσιμο μιᾶς λιγοψυχισμένης πίστεως —

Κ' ἔφτασε μὲ ντύματα μυροαντιλιάς . . . . μὲ βλέμματα κατασκέπαστης μακροθωριάς καὶ σφόγγισε τὸ συλλόγιμά της καὶ μᾶς εἶπε: «Κουλουριάστε τὰ λιθάνια σας, καὶ στείλτέ τα . . . . μὲ τὸ βραχνόφωνο τοῦ ἀγνώριστου μισεμοῦ . . . . καὶ στείλτέ τα νὰ ξαναφέρουν τὸ σχῆμα μὲ τ' ἀνάδεμμα . . . . καὶ νὰ ξαναρχίσουν τὸν πνιγμὸ τῆς ἀχτίδας στὸν παλαιότερο κουφραγέρα . . . . στείλτέ τα νὰ δηγήσουν τοὺς χοροὺς σὰν ὀλοσκέπαστες σειρὲς ποὺ πλατένουνται στὸ ξέχυμα τῆς ἀχτιδόβολης μέθης . . . . Στείλτέ τα κουλουριασμένα τὰ λιθάνια σας νὰ πρωτογεννήσουν τίς γοργόνες στὶς συνέχειες τῶν ναῶν — Καὶ τότες ξανὰ μὲς' τίς χαράδρες τῶν ἀδειων θὰ στοιχειώσῃ τὸ σύγκροτο τῆς ἀνάσας του, κ' ἡ ζωὴ του ἀμορφη σὰν ὑπνοδεμένη φωτερότητα θὰ ξεπολυθῇ . . . . καὶ θὰ περάσῃ ἡ φωνὴ του, θερισμένη στ' ἄβυσσος τοῦ μουντόχρωμου . . . . θὰ στρέψῃ κι ἀνεμοσάλεμμα στὸ γνέψιμο τοῦ μαγεμοῦ, θ' ἀρθῇ νὰ σμίξῃ μὲ τὴ σκιάδα τοῦ ἀφέντη σας . . . .»

Ἔτσι μᾶς δασκίλεψε. . . . καὶ φύστηε κάποιο θαῦμα ὀλόχυτο ποὺ τὴν ἔσυρε ἄθωρη ἀπὸ μπρὸς μας. Καὶ χτυπημένοι σὰν ἀπ' τὸ φανέρωμα ἑνὸς φλογόκορμου θεοῦ, ξαναγυροῦμε πρὸς ἐσένα γιὰ νὰ σ' ἀνοίξουμε τ' ὄραμα τοῦ μαντεμοῦ! . . . .

Η ΗΧΩ ΤΩΝ ΙΣΚΙΩΝ:

Τώρα ἡ γνώρα χαμοψυχώνει: . . . .

Μὲ παρθενεύει κάποιο χιλιόχρονο λαχτάρισμα, ποῦ πάντα θερμοζεῖ τὸ χνώτισμα ἑνὸς κόσμου. . . .

Ἰθιμένα! μὲ μέλλετε βαθυσκλώσιμο ἀπ' ἀνασυλλόγισμα ξένης θολωσύνης νὰ μοῦ περιγυρίσῃ τοὺς ὑμέναιους . . . .

Τώρα ἡ γνώρα καὶ ὁ μαντεμὸς χαμοψυχώνει: —

Ἄς μαζευτοῦνε κι ἄλλοι κύκλοι . . . . ἄς μαζευτοῦνε ἄλλ' οἱ κύκλοι, καὶ τὰ ροδόγελα ἄς λιχνίσουν τίς θωριὲς τοῦ ὄνειρου! . . . .

Τώρα πιά κρηνολογήστε τὸ πανηγύρι . . . ., ἄς γεννηθοῦν οἱ γῆροι μὲ τοὺς πεπλόχρωμους χοροὺς . . . .

Πλανέψτε με μὲς' σὲ φωνὲς ἀγκαλιασμένες. . . .

Ἦχολογιᾶστε τίς λατρεῖες γύρω στοῦ βωμοῦ τὸ ἀργοφάνταγμα . . . .

[Στὸν κῆπο τῆς παραδομένης δέησης, παίρνει νὰ γνωρίζεται μιὰ σειρά ἀπὸ ἀκλειστες μορφές. Περιπατοῦνε σὰ δεμένες σὲ μιὰ ὑποταγῆ ἄφαντη ποὺ τίς σέρνει, μὲ τίς ματιὲς ἀποσταμένες πρὸς ἓνα θαύμασμα τῶν ἀπάνω. Τὰ φορέματά τους μένουν ἀξεδιάλυτα μὲς' σ' ἀορισία ἀπὸ συγνεφωτὰ χρωμοπαιξίματα. Εἶναι οἱ ΙΣΚΙΟΙ ΤΩΝ ΜΥΡΩΝ ποὺ περνοῦν μὲ τὸ χαμὸ τῆς ὑπαρξῆς τους. Κατόπι, μὲ χειρονομίες ὑπνογυρισμοῦ, ἔρχονται οἱ ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΟΜΙΧΛΗΣ κρυμμένες σὲ ντύματα ἔξωφωτα ποὺ τότε ξανοίγουνται, καὶ ποὺ τότε ὀλογυρίζονται μὲ μιὰ θριαμβικὴ θρέψη τοῦ γερασμοῦ τους. Ἀκολουθεῖ τὸ ΑΝΤΙΣΩΠΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΤΡΩΝ μὲ πολυάριθμη ἀχτιδωτὴ συνοδεία, κατόπι ἡ ΗΧΩ ΤΗΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑΣ, μὲ κογγυλωτὰ μάτια καὶ φυσημένη σὲ μιὰ ἀδειανὴ τόνωση. Κατόπι ἡ ΗΧΩ ΤΩΝ ΘΟΛΩΝ μὲ συνοδεῖες ποὺ φοροῦν χιλιόχρωμες ρόμπες, τρομαγμένες ἀπ' ὅλα τὰ παλαιῖκά λαμφοβολήματα τῶν μωσαϊκῶν. Ἡ ΗΧΩ ΤΗΣ ΑΥΓΗΣ ξαναφαίνεται ἀρχοντοκύτταχτη. Τὴ συντροφεύει μιὰ πολυσέβαστη σιγαλιά. Ὅταν φτάξῃ στὴ μέση μαζεύει ὅλους τοὺς κύκλους γύρω στὸ βωμό.]

Η ΗΧΩ ΤΗΣ ΑΥΓΗΣ:

Ἀκούσαμε ὅσα σοῦ μῆνυσε ἡ λιγοψυχισμένη πίστη, ποὺ μένει ντυμένη μὲ ντύματα μυροαντιλιάς καὶ ποὺ τὰ βλέμματά της ἔχουν τὴν κατασκέπαστη μακροθωριὰ . . . .

Καὶ πιστεύω τώρα, ὦ πεντακριβὴ στὸ ἀπέλλισμα τοῦ κόσμου μας, καὶ πιστεύω τώρα στὸ ξαναζήσιμο κάποιας αὔρας ποὺ προφήτεψα στὸ ἀνάδλεμμα τοῦ ξύπνου μου. . . . καὶ πιστεύω τώρα στ' ἀναμέστωμα κάποιου ἀμετροῦ ἀνεμικοῦ ποὺ θ' ἀρθῇ νὰ διαφεντέψῃ τίς ζωὲς μας γύρω στῶν βάραιθρων τὸ στεῖρο χασκοατένισμα . . . . Καὶ πιστεύω τώρα πὼς ἀκατάλυτη ἡ φοβέρα μας θὰ θρησκώσῃ τίς προσταγμένες ἀνατριχίλες τῶν νερῶν . . .

Δοξασμοὶ στ' ἀξετίμητο τὸ μῆνυμα! . . . .

Ἄς γεννηθοῦν οἱ στοχασμοὶ τῆς ἀπαντοχῆς . . . . ὡς ποὺ νάρθῃ ὁ πεντακριβὸς προδρομισμένος ἀπ' τὸ κυκλόσπρωχο ἀλαλητό μας . . . .

Η ΗΧΩ ΤΩΝ ΙΣΚΙΩΝ:

Προδρομίστε τον μὲ τὸ ἀνασυλλόγισμα τῆς αἰωνιότητος π' ὠχραίνει, σὰν τὸ σκρπάλωμα τοῦ λιθανιοῦ γύρω στὰ ρέπια φουντώματα τοῦ ἀθέλητου ὄνειρομοῦ . . . .

Καὶ λιγουριάστε τὸν πνιγμὸ μὲ γύρους μάγια! . . . .

ΟΙ ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΟΜΙΧΛΗΣ:

Ἡ ἔξαρχα τῶν μεγάλων ἀνέμων ποῦ τὴν ἔχουμε χάσει στὴ χαρὰ μιᾶς θάλασσας, καὶ τὸ ξεφόβισμα τῶν ἀστερισμῶν π' ἀράθυμο τρυπᾷ τις ὥρες μας, ἄς ἔρτουν κι ἄς τοῦ φέρουν τ' ἀπέραντα τοῦ ἀνεμπόδιστου . . . γιὰ νὰ βαρυλογιάσῃ μὲς τὸ φτεροκόπημα ποῦ θὰ σαλαγίσῃ τις ὑπαρξες τοῦ ἀξάνοιχτου ἀντίφεγγου . . . .

Ἄς ἔρτη νὰ κουράσουμε μαζί τὴ λησμονιά τοῦ κρινόγραφτου πεθαμοῦ . . . .

Η ΗΧΩ ΤΗΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑΣ:

Τὰ πρωγιά δὲ θ' ἄρθουν νὰ περάσουν σὰ ρόδα ἤχων καὶ σὰν ἡλιόχρυσά κοσμολέγητης γιορτῆς, πρὶν νὰ ξανάρτῃ πρὸς ἡμᾶς Ἐκεῖνος . . . . Ὅταν τὸ διάδα τοῦ ἀναστηθῇ οἱ μέρες θά'νε ἄργες, ὅπως οἱ ἐρημιῆς ποῦ νυχτερεύουνε στὶς λαγκαδιές . . . . καὶ θά'νε θολοσίμωτες σὰν τις χειμωνιασμένες συγνεφίες . . . . ὕστερα ἀπ' τοῦ πρωγιοῦ τὰ ἡλιόχρυσά!

Πρὶν νάρθῃ τὰ πρωγιά δὲ θὰ περάσουν σὰ ρόδα ἤχων . . . . κ' οἱ μέρες θὰ ψυχολώνουν στὸν κολασμὸ τοῦ μεσημεριά . . . . πρὶν νάρθῃ Ἐκεῖνος . . . .

Ἄς ἔρτη καὶ τὸ βαρύγγωμο τοῦ χαύνου θὰ ζῆ στὰ χάρδια του . . . . κ' οἱ θάλασσες γιὰ κείνονα θὰ ζωστοῦν τοὺς νυχτοπάρωρους νεκροσωμοὺς . . . . Καὶ γιὰ κείνονα τὰ δράματα θὰ ξεχειλοῦν τις ἀνετριχίλες . . .

Η ΗΧΩ ΤΩΝ ΘΟΛΩΝ:

Ἄς ἔρτη γιὰ νὰ νοιώσω στὸν κούφιο γυροπνιγμὸ τῆς ζωῆς μου τὴν ἀνάστασι ἀπειρότητα . . . . καὶ κάποιον οὐρανὸ φωτεροῦ τρόμου! . . . . Ἐς ἔρτη . . . .

Καὶ φεύγοντάς τον οἱ ἀνέμοι θὰ σκίζουν τοὺς γερασμένους ρυθμοὺς στὰ μελανὰ στηλώματα . . . . καὶ ρωτοῦν ἀκόμα γιὰ τὴ ζήση ποῦ φρυμάζει μὲς ἀπ' τὰ λιβάνια τοῦ δλόρθου ξαποσταμοῦ . . . . Τὰ μελανὰ στηλώματα ρωτοῦν . . . .

Τὰ σύθαμπα, παρμένα στὴν ἔκσταση μιᾶς ὄνειρώδικης θρησκείας, θὰ ξαναποῦν γιὰ κείνονα τοὺς σύσμιχτους συγνεφωμοὺς . . . . ἄργὰ σὰ σταλαγμοὺς χαμηλόχυτους . . . . καὶ πεθαμοὺς! . . . . ὡς ποῦ ἡ μυστικὰ ἡμεράδα τοῦ ἀναφτεριασμένου χλωμιασμοῦ, θὰ νεκρώνῃ στὸν ἀξεθύμαντο ξεγραμμὸ . . . .

Καὶ σ' ὄλη τὴ ζωὴ θ' ἀνετριχιάζουν οἱ στιγμές, ποῦ μεσονυχτις φτερώσαν τὸ γαλήνεμα . . . .

Δὲ θὰ κυκλόνω πιὰ τὸ πάθιασμα ἀπ' τὴ δέηση τῶν θεῶν . . . .

Μόλις θὰ νοιώθω τὰ μαντεμένα φώσια ἐκεῖ . . . . πέρα ἀπ' τὴ φυγὴ τῆς πλάσης! . . . .

ΟΙ ΙΣΚΙΟΙ ΤΩΝ ΜΥΡΩΝ:

Ἄς διαβῇ, γιὰ νὰ τοῦ ποῦμε τὸ λευκὸ τραγοῦδι διαλέγοντας τὴν ὥρα ποῦ τὸ φεγγάρι, γυρτὸ καταλημμένα, θὰ παγώνῃ τὸ φλεβοζώσημο τῆς παρθενιαῆς . . . .

Ἄς διαβῇ! . . . .

Καὶ θὰ νυχτολογήσουμε ὅλες τις γύρω στὸ λειτουργημά μας νεκρόφεγγες σιγαλιές, ποῦ νὰ πλαγιάσουμε πιὸ χαμηλὰ τοὺς οὐρανοὺς! . . . .

Καὶ θὰ τοῦ ποῦμε τὰ ρωτημένα λόγια ποῦ πελαγῶσαν τις ψυχές, σὰ μ' ἀνέμους . . . . καὶ ποῦ περάσαν τοὺς ἀθρύλητους χαμοὺς στῆς ἔρημος τῆ δίψα . . . .

ΤΟ ΑΝΤΙΣΠΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΤΡΩΝ:

Ἄς φωτερῶσῃ ἡ ὥρα τῆς ἀνάστασης του! . . . .

Θὰ τοῦ μαζέψουμε ὅλα τὰ κρυφὰ τῶν τελειομένων μηνυμάτων, καὶ παρμένο στ' ἀναβούησμα τοῦ ἀξεδουάλτου θὰ τὸν φέρουμε ὡς τις αἰτίες τῆς θεότητος . . . .

. . . . Καὶ θὰ γεννηθῇ ὅπως ἡ λευκότη ἐνὸς μύρου μὲς σὲ σιγαλιὰ ἀπὸ φεγγοβολές . . . . θὰ γεννηθῇ φερμένος ὡς τις αἰτίες τῆς θεότητος . .

Μέσα σὲ πληγμένα φαντάγματα εὐωδῶς θὰ τοῦ κερᾶσουμε τις εὐτυχίες τοῦ γήλιου, καὶ μὲ μορφὲς φανερωμένες στὶς ἀγνώριστες τις μέρες θὰ τρογυρίσουμε τὴν ὕλη τῆς δυνάμης του, ποῦ θὰ στέκεται ψηλότερα ἀπ' τὸ ξεχρόνισμα τοῦ ἀπόσκιου . . . . κι ἀπ' τὸ φτεροχαύνωμα ποῦ θολώνει τὸν ἀσίμωτο πελαγωμὸ . . . .

Ἄς φωτερῶσῃ ἡ ὥρα τῆς ἀνάστασης του! . . . .

[Στ' ἀντίπερα παίρνει νὰ ζωντανεύει κάποιος ὀγκωμένος θόρουβος, ὅπως σεισημοκύλισμα ποῦ χωνεύει τὰ γύρω. Ἐρχεται μὲ τὴ γρηγοράδα κάποιας φεγγότητος ποῦ καταφυγιάζεται στ' ἀκύκλωτο τῆς κλοκαιριᾶς . . . . Ὅλόγουρα τὰ πάντα λουφάζουν σ' ἐτοῦτο τὸ χαλασμὸ ποῦ σιμώνει ἔτσι ἀναστημένα ὡς ποῦ κατανατᾷ πληθόχωρο χλαλοῆς. Καὶ τότες κατάμεσα στὸν κῆπο τῆς παραδομένης δέησης πέφτει ὁ ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ ΤΟΥ ΓΗΛΙΟΥ, φρενοπαρμένος σὲ μιὰν ἀμοίραστη φρίκη.]

Ο ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ ΤΟΥ ΓΗΛΙΟΥ:

Ἦ! μὲ κυνηγᾷ κ' εἶμαι στὸ γύρεμα τοῦ ἐγὼ κλωσμένος! . . . .

Ἦ! μὲ κυνηγᾷ! —

Κ' εἶν' ἓνα χέρι ποῦ σταυρώνει τοὺς νεφοκολασμοὺς! . . . . ἓνα κολασμένο χέρι . . . .

Κ' ἡ θολὴ ἀχνιὰ τρεμοζώνει τὸ φάνταγμα τῆς ἴσια μ' ἐμένα . . . .

Γιὰ μένα μ' ἀδοκίμαστο παλμό, σὰ μ' ἴσκιους ἐλέγγελου, μισσοδύνει τὴν κατοπινὴ εὐλογία . . . .

Κι ὁ ξεμαθημένος ὁ ἀχὸς μὲ κυνηγᾷ! . . . .

Κ' εἶμαι κλωσμένος στὸ κύτταγμα καὶ στ' ἄγγιγμα . . . .

ᾠ! κάτι μέλλεται . . . .

Φάνταγμα μὲ τὴν πειθὴ τοῦ ἀμπόρετου ὄνειρομοῦ . . . . π' ἀνεβά-
ζει τὸν παλαιμὸ μιᾶς γέννας, δαμασμένης στοὺς φυλαγμοὺς τοῦ κατάμο-
νου . . . . Καὶ πηγαίνει τὸ μὸρφωμα μιᾶς γέννας . . . .

ᾠ! μὲ κυνηγᾷ . . . .

Κ' εἶν' ὁ ξεμαθημένος ὁ ἀχὸς, ποῦ μὲ δένει στὸ κύτταγμα καὶ στ'
ἄγγιγμα . . . .

Ἢ μπόρα ἀγκομαχᾷ μὲ τὴ σπορὰ τοῦ ἀγέννητου!

Κάτι μέλλεται . . . .

Καὶ τρεμοζώνει τὸ φάνταγμά της ἡ θολὴ ἀχνιὰ ἴσια μ' ἐμένα! . . . .

[Ὅλοι γύρω στὸ βωμὸ κύκλοι, λύνονται μ' ἓνα σούσουρο
ὕπνιασιμένα εὐλαβητικὸ καὶ περιγυρίζουν τὸν ΑΝΤΙΑΛΛΟ ΤΟΥ
ΓΗΛΙΟΥ. Ἡ ΗΧΩ ΤΩΝ ΙΣΚΙΩΝ μένει στὴ γητεμένη της
ἔκσταση.]

ΟΛΟΙ ΟΙ ΚΥΚΛΟΙ:

ᾠ! πνεῦμα τῆς δλάκαιρης ζωῆς!

Σοῦ τρομάζει κάποιος ἐρχομὸς ποῦ τὸν προφητεύεις μέσ' στὴ χρονό-
δαθη εἰδῆ τοῦ μυστηρίου του . . . .

Προφήτεβέ τον σὰν ὁμοίωμα κάποιου μακάριου δραμάτου ποῦ θ' ἀνα-
γαλλιάση στὸν πνιγμὸ τῆς ὑπόστασης σου, καὶ θ' ἀντικρύση τὸ σπούδασμα
τῆς τύχης σου, ὅπως ἓνας χαλασμὸς καθρεφτισμένος στ' ἀνεμόσεισμα τοῦ
δρυμοῦ . . . .

Προφήτεβέ τον σὰν τὴ φρίκη ποῦ βαλαντώνει στὸ πιδ ταιριασμένο
μέστωμα τῶν κόσμων . . . .

Πλῆθος ξεφυγὲς ἠχοσπρώχνουν τοὺς γύρους, γιὰ τὸν ἐρχομὸ ποῦ μο-
ναχὰ τὸ κρυφὸ ὀρθότρεμο τοῦ πρέπει! . . . . πλῆθος ξεφυγὲς γκρεμιζοῦν
τοὺς δρόμους τοὺς γιὰ τὴ φύση τοῦ δικοῦ του βασιλεμάτου . . . .

ᾠ! πνεῦμα ποῦ τὴ ζωντάνια τῆς γῆς τὴν ἀνεμοβοεῖς ἀκόμα στὶς
ἄγραφτες μοναχικότητες, προφήτεβέ τον τώρα ποῦ θ' ἀνεμοροήσουν οἱ στο-
χασμοὶ τῶν μοιραίων . . . .

Ο ΑΝΤΙΑΛΛΟΣ ΤΟΥ ΓΗΛΙΟΥ:

Κάποιου σαβανόφεγγου ρίγος μὲ περνᾷ!

. . . . Κάποια μυριόψαχτη ὄρμη περιζώνει τὰ ριζικιὰ τῆς ἐποχῆς,
βαραίνει στὴν ἀνάσα μου! . . . .

Ἢ ἐξάμερη ὄρμη μὲ περνᾷ καὶ τριβολιώνει, μὲ τὸ μποῦφο γαύριασμα
τῆς νιόθγαλτης νυχτιάς . . . . ἢ ἐξάμερη ὄρμη τριβολιώνει στὰ ξωτικά
ἀναγυρίσματα, τ' ὄλημερινὸ ἀντιλόξιμα τοῦ ἀναβλεμάτου μου! . . . .

Καὶ μοναξιά! Σὰ λιγοστὸ ψῆλωμα ὅπου στρυφογυμνωθῆκαν οἱ καπνοὶ
μὲ τὶς λυμένες ἀναγάλιες . . . . Καὶ μοναξιά! —

Μὰ κι ἂν πεθάνω, κι ἂν πεθάνω ἐγώ, θὰ ζαναζήσω γύρω στῶν φεγ-
γαριῶν τὸν αἰῶνα μὲ κάποιες ἀφεύγατες μορφές . . . . μὲ κάποιες βαθυ-
θάρυτες βοές ποῦ ξαναλογιάστηκαν στὴ γλαυκὴ πίστη . . . .

Ἄλλοι! νοιώθω πῶς στὸν κακὸν ἀγέρα λιγούριασαν οἱ παράταιρες οἱ
μέρες! . . . .

Καὶ ξεσταλάζουν οἱ αὐγὲς κάτω ἀπ' τὸ χαραγμὸ τοῦ ἀπέθαντου . . . .

Ἄλλοι! καὶ τὸ σφοδρὸ νεφόκαμα τὸ κύκλωσαν πολύκολπες οἱ ἀνεμικές!

Ἄλλοι! οἱ οὐρανοὶ τοῦ ξανοιγμένου ἀγιόφωτου μουντολογιάζουν μέσ'
σὲ ξέχωρα καταχνιασμοῦ! . . . .

Κάτι μαγνητέβεται καὶ γεννιέται στὰ χέρια τοῦ ἀφέντη μας!

Κάτι ἀνασηκώνεται νυχτοπάρωρο καὶ περνᾷ ὅπως συγνέφωμα στὴν
ξαστεριά τῆς γαλήνης . . . .

ᾠ! ἢ θολὴ ἀχνιὰ ἴσια μ' ἐμένα! . . . . Μὲ κυνηγᾷ τὸ κύτταγμα καὶ
τ' ἄγγιγμα! —

[Ο ΑΝΤΙΑΛΛΟΣ ΤΟΥ ΓΗΛΙΟΥ σκορπιέται μέσ' στὸ
θόρυβο ποῦ τὸν ἔφερε καὶ ποῦ τώρα παράξενα ἀναργέβει. Ὅλοι οἱ
ΚΥΚΛΟΙ σὰ φύσημα, μὲ τὸ βαρύνωτο τῆς πάχνης, σμιχοζώνουν
τὴν ΗΧΩ ΤΩΝ ΙΣΚΙΩΝ.]

Η ΗΧΩ ΤΗΣ ΑΥΓΗΣ:

Τὰ πάντα προμαντεύουν τὸν ἐρχομὸ Του!

Ἄπ' τὸ ἴσκιερὸ κύκλωμα τῆς προσπέρα ἐρημιᾶς, ποῦ ρηγαδεύει γιὰ τὸ
προδρόμισμα τῆς ζήσης Του, ὡς τὴν ἀμάθητη γνωριμία τοῦ πλήθους, μαρτυ-
ριέται ὁ ἐρχομὸς του σὰν ἓνα ἀπώτερο νοστάλγημα, μὲ τὴν ἀγριάδα τοῦ
κοσμοσειμοῦ! . . . .

Μαρτυριέται ὁ ἐρχομὸς Του σὰν κέρδητα τῆς ἀσυντριπτης διάλυσης
ποῦ περνᾷ ὡς τὸ ζέπλεχο ἀντιθάμπισμα τοῦ ἀπειρου . . . .

Ἐρχεται καὶ μαζί του κάτι συγνεφώνει ὅπως ἢ ἀπόλαψη κάποιας
ἀγιοτικιᾶς λαχτάρας . . . .

Ἄγαπημένη! θ' ἀρθῆ πρὸς ἐσένα!

Γήτεψε πιδ λιγουριασμένα τὸ παρθένεμα σου καὶ θαρθῆ νυχτοπόντιστος
μὲ τὸ ξωτικὸ τοῦ θῶρι, ξεμαγευτῆς στὴν πλάση τοῦ μακάριου! . . . .

Ἄπόσκιο θὰ γεννηθῆ τὸ πρῶτο σου ἀναλόγισμα πρὸς Ἐκεῖνο . . . .

Ἔστερα θὰ ξεχωρίσης ὅπως τρέμισμα, στὸ νοιώσιμο τοῦ κόρφου του. . .

Κ' ἢ ἔκσταση σας, κοσμογονικιά, θ' ἀδυσώση τοὺς παράδειτους τῆς
γέννας, μὲ τὶς ἀκολουθίες τοῦ ἀργομέθυστου ὕπνιασμοῦ! . . . .

ὦ! ἀγαπημένη θάρρη — —
 Οἱ χρόνοι θ' ἀναδεύονται ὡς τῆ μαγεία τῆς τετράψηλης χρωματω-
 σιᾶς. . . . .
 . . . . Τώρα θὰ γυροφέρνῃ τῆ ζωῆ ὅσα κρυφὰ πρωμάντεφε ἕνα
 μεστολάγγεμα ἰσκιῶν. . . .

[Σὲ κάποιο μοναδικὸ τυφλόσωρο παίρνει καὶ ζεῖ τὸ κατά-
 χνισμα τοῦ ἀνέμου. Μιὰ παραίσθησι θολωμοῦ ἔχει μισανοίξει τῆ
 χλωμάδα τοῦ γύρου πού τὴν περιβάλλει τώρα ἕνα βῆθωμα γαλά-
 ζιο. Ὅλοι φεύγουνε, χαμηλά σαλεύοντας, καὶ σὲ λίγο δὲν καλο-
 θυμίζει παρὰ μιὰ στριφογύριστὴ γνώρα τῆς φωτερότητας πού ἔχει
 πληθοστρατίσει σὲ μιὰ σβυσμένη ἀγωνία.]

Κ' Ἡ ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ σβύνει στὸ χρόνο τοῦ Ἀτέλειωτου.

— Πόλη 1919 —

ΘΡ. Α. ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ

ΞΕΝΥΧΤΙΣΜΕΝΩΝ ΓΛΥΚΟΞΕΦΩΤΑ . . .

ΣΤΟΝ ΞΕΧΩΡΙΣΤΟ ΜΟΥ ΘΡ. ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ
 ΓΙΑ ΤΙΣ ΛΥΡΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΣ ΤΟΥ

Ἡ Ἐκκλησία ἀκούστηκε — — —

Σὰ νᾶχνολούστηκε στὸ φῶς
 τῶν ὄνειρων ὁ ἀχός — —

Σὰ νὰ μυρώθηκε τὸ φῶς
 σὲ τίς ἄλικες τίς εὐωδιές

— γιὰ διές —
 — βαθιὰθρον κρεμεζιές — —

Φτερούγιασμα πουλιῶν — —

Στὰ φύλλα τῶν δασῶν
 ἢ Φήμη πράσινη
 ξάπλωσε κι ἄπλωσε — —

— Στὰ φύλλα τῶν δασῶν
 πράσινο σούσουρο — —

Φτερούγιασμα πουλιῶν — —

— Ἡ Ἐκκλησία ἀκούστηκε — — —

Γιὰ διές — —
 Πουλιῶν λαλιές
 χλωμές διαβήκανε
 μὲς στῶ δρυιδῶν τὲς νυχτιές
 καὶ στῆς αὐγῆς ζωθήκανε
 τὲς λευκορόδινες ψυχές — —

Ἀνατριχίλες ὀρθρινές
 κορμιάστηκαν καὶ πιάστηκαν
 στὸν τριόθαμπο χορὸ
 χέρι μὲ χέρι — —
 Καὶ στὸ χορὸ χορέψανε — —

— Ἡ Ἐκκλησία ἀκούστηκε — — —

Καὶ γνέψανε — ὦ τὰ νέματα τῶν αὐλῶν! . . . —
 στῶν εὐωδιῶν τὰ πνέματα,
 ὡς χορέψανε οἱ ἀνατριχίλες ὀρθρινές — —

Καὶ παίξανε στὰ ξέφωτα χαϊδέματα
 — ὡς σὲ κύμβαλα κι ὡς σὲ φλογέρες παίξανε
 μὲ τῶν εὐωδιῶν τὰ πνέματα
 τὸ μυστικὸ σκοπὸ,
 — τῶν εὐωδιῶν τὰ πνέματα — —

Καθὼς χορέψανε τὸν τριόθαμπο χορὸν
 οἱ ἀνατριχίλες τῆς αὐγῆς
 χέρι μὲ χέρι — —

— Ἡ Ἐκκλησία ἀκούστηκε — — —

Στῶν οὐρανῶν τῆ Μυσικότητα
 τὴν ἄφωτη, ἢ θεότητα
 ροδόγραψεν
 — ἢ μυστικὴ Θεότητα —
 — τὴν ξέφωτη ροδόγραψε
 κορφῆ — —

Ὅλοπόρφυρα φιλιὰ φιλιῶνται
 δλόγυρα — — Οἱ χαρὲς
 ξεχνιῶνται σ' ἕκστασες — —
 Καὶ τῶν πνεμάτων οἱ ὀρθροὶ

μέ ροδόλογα χαϊδολογιοῦνται,
μέσα σ' ὄνειρα
γλυκοξημέρωτα — — —

Ἡ Ἐκκλησία ἀκούστηκε — — —

Γιὰ διές — — —

ΑΓΡΥΠΝΙΑ . . .

— Ποιὸς τῶπε πῶς σβύσανε τὰ δνειράτα ;

Στοῦ μεθυσιοῦ τὸ θόλωμα — ὑπνόγεργο παραμιλεῖ — ἐλειτούρ-
γησεν ἡ μυστικότητα τοῦ κεριοῦ

— μιὰ λιτανεία συμβολικὴ χλωμῶν μυστήριων . . . .
Τὸ κερὶ καίει . . . .

Πράσινοι οἱ τοῖχοι καὶ τὰ δνειράτα ἄλικά . . . .

— περνοῦνε τὰ δνειράτα στοὺς τοίχους . . . .
— στοὺς τοίχους ξαγρυνοῦνε τὰ δνειράτα . . . .

Καὶ ξεδιπλώνονται — οἱ τοῖχοι πράσινοι — τἄλικά δνει-
ράτα . . . . — Ἰσκιων σκιές . . . .

Καὶ κνηγιοῦνται — οἱ τοῖχοι πράσινοι . . . .

Ποιὸς τῶπε πῶς σβύσανε τὰ δνειράτα ;

— — — —
Τὸ ρολόγι σταμάτησε. —

Ἔτσι θᾶναι — —

Ἄφοῦ τὸ ρολόγι σταμάτησε . . . .

Κανείς δὲν ξαγρυνᾷ.

Κι ὁμως — ὦ τὸ κίτρινο αἰχμαλώτισμα ! — τὸ κερὶ
καίει . . . .

Σβῦστε, σβῦστε τὸ θαμπόφωτο — πνίξιμο σὲ νερὰ
στεκούμενα . . . .

Κι ὁμως ὁ παγωμένος καθρέφτης κοιτάζει . . . .

Ἦ δὲ θὰ διῶ, δὲν πρέπει νὰ διῶ στὸν καθρέφτη ! . . . .

Τὶ νεκρὰ πὸν κοιτάζει ὁ καθρέφτης μέσ' ἀπ' τὰ βάθεια
τῆς παγωμένης εἰρωνείας του . . . .

Πῶς με φοβίζει ὁ καθρέφτης ! . . . .

Ἦ δὲ θὰ διῶ, δὲν πρέπει νὰ διῶ ! . . . .

Πόσο ὑψώνονται, πόσο ὑψώνονται οἱ τοῖχοι ὀλόγυρα . . . .

— οἱ τοῖχοι πράσινοι . . . .

Καὶ τὸ βουβὸ κερὶ τὸ θαμποκίτρινο — πνίξιμο σὲ νερὰ
στεκούμενα . . . .

Οἱ φοβέρες μαζώχτηκαν ὅλες πάνω ἀπ' τὶς γλάστρες . . . .

Στὸ σκοτάδι ἀνατριχίλλες τρομάζανε . . . .

Τὸ ρολόγι σταμάτησε. —

Νᾶμπαιναν ὅλες οἱ σκιές στὴν ἄδεια κάμαρη . . . .

Καὶ νὰ νικοῦσαν οἱ σκιές τὴν θαμποκίτρινη μοτοτοῖα τοῦ
κεριοῦ μέσα στὴν παγωμένη εἰρωνεία τοῦ καθρέφτη..

Ἦ δὲ θὰ διῶ, δὲν πρέπει νὰ διῶ ! . . . .

Κ' αὐτοὶ οἱ τοῖχοι πόσο ὑψώνονται ! . . . .

Τὸ κερὶ καίει . . . .

Νὰ μπροῦσα τουλάχιστο νὰ πέθαινα . . . .

Τὸ ρολόγι σταμάτησε. —

— — — —
Οἱ ἰδέες ξεψυχίσανε — μὰ τώρα πιά . . . . —
μὲς στὶς θαμπάδες πὸν μεθύσανε . . . .

Ἡ σκέψη μου μιὰ λίμνη ξέθωρη . . . .

— ἂν εἶταν τριόβαθη, μιὰ καὶ πνιγῆκαν οἱ λαχτάρες
τοῦ ἄπιαστον — πάθολα καθρεφτίσματα δύσεων
ἀπόχρονων — ἂν εἶταν τριόβαθη, ἴσως καὶ πνί-
γονταν κι ὅσα παράμορφα αἰσθήματα γεννοῦν οἱ
ὄρες πὸν δὲ νύχτωσαν . . . .

Ἡ σκέψη μου μιὰ λίμνη ξέθωρη μουντόφερα
δμιχλωμένη . . . .

Κι ὁμως δὲ θὰ πνιγῆκανε τὰ αἰσθήματα, πὸν γέννησαν οἱ
ὄρες πὸν δὲ νύχτωσαν . . . .

Ἄπορα τὰ νοιώθω — δὲν τὰ νοιώθω — ἀπ' τῆ βοῇ πὸν
τρέχει μὲς στὶς φλέβες μου . . . .
— ἄναιμη βοῇ στὶς φλέβες μου . . . .

Ἡ περιφάνεια μου πῆρε τὸ ἀνάστημα τοῦ τοίχου . . . .
— οἱ τοῖχοι πράσινοι . . . .
— Πόσο ὑψώνονται οἱ τοῖχοι! . . . .
πῆρε τὸ ἀνάστημα καὶ περιγεῖα κάθε μου ἀγάπη πὸν
ἀυλώθηκε . . . .

Κ' οἱ ἰδέες θὰ ξεψύχισαν ὀλίγε μὲς στὶς θαμπάδες πὸν νυ-
στάζουνε ἀπ' τὸ μεθύσι . . . .

— — —
Τὰ μάτια μὲς τὰ χάρδια τῶν σκιῶν . . . .

Τὸ κερὶ καίει θαμποκίτρινα . . . .

Οἱ νάρκωσες φουξήσανε χαϊδέματα βαρειά, βαρειάσὰ σεληνια
κὲς γητεῖς . . . .

Καὶ στὰ μάτια μὲ τὰ χάρδια τῶν σκιῶν πὸν πνίγονται
— ἄχρωμες σκέψεις παραπατώντας βουβαθήκανε ἔξω ἀπ'
τὰ τζάμια τῶν παράθυρων . . . .
— οἱ εὐωδιὲς λίγων γαρούφαλλων μέσ' στὸ ποτήρι λαγγυμέ-
να χαΐδεραν τὰ ματόφυλλα, πὸν ξεψυχίσανε . . . .

Οἱ νάρκωσες στὰ μάτια λιγωθήκανε . . . .
Τὰ τίποτε ἀπλώσανε σὰ πειρα . . . .

Μιὰ Σιωπὴ χωρὶς χρώματα — — —

— — —
Τὸ κερὶ καίει θαμποκίτρινα . . . .

ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

I.

Γιὰ νὰ φανεῖ σ' ἓναν τόπο ἡ κριτικὴ, ἡ κριτικὴ ὅμως μ' ὅλη τὴ σημα-
σία τῆς λέξης, πρέπει φυσικὰ ὁ τόπος ἐκεῖνος νὰ ἔχει δημιουργημένο ἔργο
ἱκανὸ νὰ ντύνει στὰ βάρη μιᾶς ἀμερόληπτης καὶ σοβαρῆς ἀνάλυσης. Γιὰ νὰ
παραστασθεῖ λοιπὸν καὶ ὁ κριτικὸς τῆς νεοελληνικῆς μας φιλολογίας θάπρεπε
νὰ ἔχουμε νὰ δεῖξουμε ἔργο πολὺ πρὸ βαρυσήμαντο καὶ ὀγκώδικο ἀπὸ αὐτὸ
που δημιουργήσαμε. Στὴ χώρα μας, πράμα που εἶταν φυσικὴ συνέπεια, ἡ
κριτικὴ στάθηκε μιὰ ἀρθρογραφία καὶ τίποτα παραπάνω, μ' ὅλα τὰ ζηλευτὰ
κριτικὰ ἔργα τῆς περασμένης γενεᾶς που παρουσιάσαμε καὶ μ' ὅλη τὴ σοβα-
ρότητα, τὴν πολυμάθεια καὶ τὴ διορατικότητα που δείχνουμε.

Οὔτε τώρα ὅμως ἦρθε ὁ καιρὸς γιὰ νὰ βρεῖ ἔδαφος καὶ νὰ φανεῖ,
οὔτε μοιάζει πως θάρθει τώρα κοντά.

Δὲν σκοπεύω τώρα καὶ γώ, νὰ γράψω σ' αὐτὲς τὶς λίγες σελίδες, οὔτε
μιὰ κριτικὴ ὅπως θάθελα, γιὰ τὴν φιλολογία τῆς πατρίδας μας, οὔτε ἀρθρα
εἰδικώτερα γιὰ πρόσωπα ἢ γιὰ ὀρισμένα ἔργα, πρὸς τὸ παρὸν τουλάχιστο.
Δὲν εἶναι ὁ κατάλληλος ὅμως καιρὸς γιὰ τὴν τώρα δυστυχῶς, ἔξω ἀπὸ λιγό-
τατα πρόσωπα, πὸν μόνις μπορεῖτε νὰ νοηδιακρίνετε, βλέπουμε μονάχα
κάποιο θόρυβο συγχισμένο, χωρὶς νὰ καλοφαίνεται ὁ χαρακτήρας που ἔχει
ἄλλωστε δὲν θὰ μπορέσουμε νὰ σταθοῦμε πολὺ ἰδιαίτερα σὲ κανένα πρόσω-
πο, γιὰ τὴν ὥρα θὰ περιορισθῶ σὲ ἐπισκόπησες καὶ ἀρθρα γενικὰ γιὰ τὴν
τέχνη στὴν Ἑλλάδα τὴν ἀναγενώμενη, μιλώντας τὸ πλιότερο γιὰ τὴν συγκαί-
ρινη μας ἐποχὴ. Σ' αὐτὰ, θὰ ξετάσουμε κάποιες τάσες καὶ κάποιες σκέ-
ψεις που μοιάζει νὰ ἔχει ἡ σύγχρονη διανοούμενη Ρωμοσύνη καὶ κάποιες
ἀκαθόριστες κατεύθυνσες τῆς. Ἀργότερα μονάχα, ξεδιαλύνοντας ὅλα, ἴσως
νὰ μιλήσουμε καὶ λίγο γιὰ τὰ πρόσωπα που κάπως ξεχωρίζουν μὲς σ' ὅλην
αὐτὴ τὴν κίνηση.

Φυσικὰ, (ἀστεία εἶναι ἡ παρατήρησή μας) στὴ Νεοελλάδα τὸ μυαλὸ
που κάπως παραπάνω ξεχωρίζει δὲ φάνηκε ἀκόμα καὶ οὔτε ὑπάρχει ἀρκετὴ
ἐργασία γιὰ νὰ ναι ἱκανὴ νὰ τὸ δεχθεῖ. Ἄν φανεῖ ξαφνικὰ σήμερα ἡ μεγαλοφυΐα,
πολὺ θάρρησουμε νὰ καταλάβουμε πως στὸ πλάι μας ζεῖ ὁ ἀνώτερος ἄν-
θρωπος καὶ ἀργὰ μονάχα θὰ τὸν ἀντιληφθοῦμε. Στὶς μέρες μας, ἀνάμεσα
σὲ κείνους που προχωροῦνε πρὸς τὴν ὀριμότητά τους ἢ πὸν βρίσκονται
τώρα στὴν ἀκμὴ τους δὲ βλέπουμε σχεδὸν τίποτα που νὰ μᾶς δείχνει πως
ζεῖ κάποιον βαθύτερο πνεῦμα γύρω μας, τίποτα που νὰ μᾶς δείχνει κανέναν
ἄνθρωπο νὰ στοχάζεται σοβαρότερα γιὰ κάτι παραπάνω καὶ καλύτερο
κάτι που νὰ μὴ στέκει ὅμως στὴν ἀκαρπὴ προσπάθεια μὰ νὰ φτάνει ὡς
τὴν πραγματοποιήση.

Τὸναντίο, βλέπουμε ἀρκετοὺς ἀνθρώπους που εἶτε ἀπὸ δημιουργικὴ

ἀνικανότητα, εἴτε ἀπὸ τέλεια ἀμορφωσιὰ ξαναμασοῦνε ἀνιαρότατα καὶ κοιμημένα ἐκεῖνα που ἀπὸ καιρὸ ἔχουνε πάψει νὰ μᾶς συγκινοῦνε καὶ πουδὲ θὰ συγκινήσουνε ποτὲ κανένα.

Δυστυχῶς, τέτοια εἶναι ἡ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος τῶν γραμμάτων, τῆς Ἑλλάδος που μόνη ἐκεῖνη εἶναι ἱκανὴ νὰ δημιουργήσῃ τὸ παραπάνω, ὅπως σκεδὸν ἔλεγε κάποιος κριτικὸς σ' ἓνα ἄρθρο του.

Δὲ θέλουμε νὰ γελοιάσουμε, δὲ θέλουμε νὰ συγκρίνουμε τῇ σημερινῇ μας λογοτεχνίᾳ, μὲ ὅλες τῆς λογοτεχνίας στὴν ἀρχὴ τους, τῶν ἄλλων ἔθνων. Θὰ ἐπιθυμούσαμε νὰ τὴ συγκρίνουμε πρὸς μιὰ λεπτότερη τέχνη χωρὶς νὰ παύει νάσαι γενική, πού θάτανε σύγχρονη, ἀλλὰ θὰ περιοριστοῦμε σὲ σύγκριση μὴ μόνον μὲ τὴ σύγχρονη ξένη φιλολογία. Καὶ θὰ ἐπιθυμούσαμε νὰ εἶταν δυνατό, βασιζόμενοι στὴ δημιουργία τοῦ τόπου μας νὰ γράψουμε ἄρθρα ἀληθινῆς κριτικῆς καὶ τέχνης καὶ ὄχι νὰ στεκόμαστε στὰ ἀπλὰ πράγματα που ἔχουμε νὰ ποῦμε.

Ὅπως τὸ εἶπαμε, σ' αὐτὰ ἄρθρα, δὲ θὰ μιλήσουμε γιὰ κάποια ἀνώτερη τέχνη, δὲ θὰ δυνηθοῦμε νὰ ποῦμε στοχαστικότερα λόγια γιὰ τὰ ζητήματα που θὰ μᾶς παρουσιαστοῦνε. Θὰ ποῦμε τώρα τὰ κοινότερα πράγματα γιὰ τοὺς καλῆτερος συγγραφῆς μας, — ἐκείνους βέβαια που λογιάζονται αὐτῆς τῆς γενεᾶς — καὶ σπάνια, μιλώντας γιὰ ἓνα δυὸ πρόσωπα, θὰ γράψουμε ὅπως ἔπρεπε νὰ εἶναι γραμμένη μιὰ σοβαρὴ κριτικὴ.

Ὅρισμένως, ἡ ἐποχὴ που βρισκόμαστε, δὲ θὰ εἶναι ἀπὸ τίς λαμπρότερες τῆς ἀναγέννησης τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος· δὲν ἐννοῶ ποτές ὅτι ἡ γενεὰ που πέρασε εἶτανε καλῆτερη. Καὶ πραγματικά, χωρὶς νὰ εἶμαι ἀπαισιόδοξος οὔτε ἀπαιτητικὸς πολὺ ἀπὸ τὴ νεοελληνικὴ τουλάχιστο τέχνη αὐτοὺς τοὺς καιροὺς βλέπουμε πολλὰ περίεργα καὶ γελοῖα πράγματα, νὰ συμβαίνουνε γύρω μας, πράγματα που μᾶς ξαφνίζουνε κάποτε, μᾶς θυμώνουμε, καὶ συχνὰ μᾶς κάμουνε νὰ γελοῦμε. Καὶ τοῦτα, ὄχι μόνον σὲ κείνους τοὺς σημερινούς ἢ τοὺς χτεσινούς μόλις, ἀλλὰ καὶ σὲ κείνους πού χρόνια πέρασαν που ἀσχολοῦνται μὲ τὴν πρόζα καὶ μὲ τὴν ποίηση.

Μὰ γιὰ τὴν ποίηση, σ' αὐτό μας ἔδω τὸ ἄρθρο, δὲν εἶπαμε νὰ μιλήσουμε· αὐτὴ, ὅσο καὶ νάσαι, μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ Παλαμᾶ κ' ἓνα δύο νεώτερον μπορεῖ καὶ στέκεται ὀρθή, χωρὶς νὰ κοντυλᾷ καὶ πολὺ. Ἄλλὰ ὁ λόγος γιὰ τὴν πρόζα· καὶ βρισκόμαστε στὴν πρόζα πολὺ πίσω, πολὺ περισσότερο ἀπ' ὅσο ἔπρεπε. Γιὰ τὴν πρόζα, που τώρα περιορίστηκε μόνον στὸ δῆγμα καὶ στὸ μυθιστόρημα, που συχνότατα εἶναι ἓνα μεγάλο δῆγμα· γιὰ τὰ σύνορα τῆς πρόζας σταθήκανε καὶ δὲ φαρδαίνουν πιά.

Στὸ γύρω μας δῆγμα δὲ βλέπουμε παρὰ τὰ κοινότερα πράγματα ντυμένα τίς κοινότερες φόρμες, δὲ βλέπουμε παρὰ τίς πιδ φανερῆς ἔκφανσης τῆς ζωῆς μὲ τὴν πιδ ἐπιπόλαιη τους ὄψη. Τριγύρω μας δὲν ἔχουμε παρὰ μιὰ τέχνη ντυμένη μὲ κουρέλια που ὅλο ξεσκίζονται καὶ ἄλλο, καὶ ὅλο πέφτουνε. Τίποτα δὲν μποροῦμε νὰ ξεδιαλύνουμε μέσ' ἀπὸ αὐτὸ τὸ θόρυβο, που νὰ μπορεῖ νὰ μᾶς ὑποσχεθῆ κατὶ καλῆτερο στὸ μέλλον, ἢ κανένα τά-

λαντο που κρύβεται πίσω ἀπὸ τὰ συνειδησιμῆνα γιὰ νὰ προβάλῃ ξάφνω ἀπάνω, καὶ νὰ μᾶς δείξῃ πως ζεῖ κανεὶς ἐπὶ τέλους, μιὰ δικὴ του ζωὴ, μέσα σ' αὐτὸν τὸν τόπο. Καὶ δὲ φτάνει αὐτὴ ἡ ἔλλειψη μιᾶς ἀτομικότητος καὶ μόρφωσης μὰ βλέπουμε καὶ ὅλας συχνότατα, γελοῖοι νὰ σταίνουνε εἶδωλα γιὰ τοὺς πιδ μέτριους πεζογράφους μας — πού γκορεμίζονται βέβαια μόνονα τους — καὶ νὰ συγκριτρώνονται πολλοὶ γύρω σ' ἓνα ἄνθρωπο, που μόνονα μπορεῖ νὰ ὀνομαστῆ κάπως καλὸς καὶ σύγχρονος, καὶ νὰ τὸν κηρύχουνε γιὰ τὴν πρώτη μεγαλοφυΐα τῆς Ἑλλάδος. Κι' ἀκοῦμε — γελοῖα πολλὰ — συμβουλῆς πρὸς τὸν τάδε δηγηματογράφου, ἀπ' ὅποιον κι' ἂν εἶναι κριτικὸ, που τὸν συσταίνει νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ μιμηθῆ τὸ ὕφος τοῦ χειρότερου πεζογράφου μας· καὶ ἀκοῦμε καὶ βλέπουμε μύρια ὄσα, που δὲ μποροῦνε νὰ φτάνουνε οὔτε κἂν τὴ σοβαρότητα τῆ συνηθισμένης.

Φυσικά, οἱ λόγοι αὐτῆς τῆς κατάστασις δὲν εἶναι ἀποκλειστικά ἐκεῖνοι γιὰ τοὺς ὁποίους θὰ μιλήσουμε καὶ τώρα καὶ ἄλλοῦ. Ὑπάρχουνε καὶ κάποιες ἄλλες αἰτίες που πρὸς τὸ παρὸν μποδίζουνε ἓνα καλὸ φανέρωμα τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος· Ὅπως καὶ νάσαι δὲν ἔπρεπε νὰ μᾶς ἐμποδίσουν σὲ τόσο βαθμὸ τὴ δημιουργία, ὅπως εἶναι τώρα.

Φυσικά θὰ θέλαμε νὰ γενηθῆ στὴν Ἑλλάδα τὸ ἔργο τὸ ἀνώτερο. Δὲν τὸ ἀπαιτοῦμε. Τὰ πολὺ δυνατὰ ταλέντα δὲ γεννιοῦνται κάθε τόσο· θὰ μπορούσαμε ὁμως νὰπολάγουμε πολλὰ ἄλλα.

Μὰ πῶς; Πινηγμένοι, ὅπως εἴμαστε τώρα, στὴ θολούρα μιᾶς ἀπελιπτικῆς ἀμάθειας που εἶνε ἀποτέλεσμα ἀνόητης ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸν εαυτό μας, δὲ θὰ μπορέσουμε βέβαια νὰ δημιουργήσουμε τίποτα τὸ καλὸ. Μιὰ ἀμάθεια που ἔχει μέσα της τὴν ἔννοια τῆς ἀυθάδειας καὶ τῆς περιφρόνησης πρὸς κάθε τι ξένο καὶ μὴ ἑλληνικόν. Ἡ ἀφελέστατη αὐτὴ ἄγνοια τῆς γύρω μας ζωῆς, στέκει μιὰ ἀπὸ τίς κυριώτερες αἰτίες τῆς στασιμότητός μας, αὐτὴ ἡ τάχα ἀποφυγὴ τῆς ξένης ἐπίδρασης. Γιατί, μιλώντας μ' εἰλικρίνεια, ἂν κάποιοι εἶχανε τὴν πρεπούμενη μόρφωση θὰ εἶχανε μιὰν ἀλλοιώτικη ἐξέλιξη τοῦ ταλέντου τους.

Μὴ ἔχοντας τὴ δύναμη νὰ ἐμβαθύνουμε μὲ τὸ πνεῦμα μας στὴν ἰδέαν τῆς σύγχρονης ζωῆς, μὴ μπορώντας νὰ διασθανθοῦμε ὅλη τὴ βαθύτητα τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου, θὰπρεπε νὰ προστρέξουμε στὶς ξένης παιδείας τὰ φῶτα ἀναγκαστικά, στὴ μελέτη ὅλων τῶν ξένων συγγραμμάτων, γιὰ νὰ μπορέσουμε ἔτσι — ἔστω καὶ ψεύτικα — νὰ φτάσουμε τὴν ἐποχὴ μας ἔχοντας τὸ δικαίωμα νὰ λέμε, πως ἂν δὲν μπορέσαμε νὰ δημιουργήσουμε κατὶ τοῦ μέλλοντος, σταθήκαμε ἄξιοι τοῦ αἵματός μας. Πράγματι, πρέπει νὰποταθοῦμε πρὸς τὰ ξένα γράμματα γιὰ νὰ μᾶς ἀνοίξουνε τὰ μάτια μας που ληθαργημένα ἀκόμα ἀπὸ ἓνα γλυκὸ ὄνειρο, δὲ βλέπουνε οὔτε προσέχουνε τίποτα· καὶ ἀπλώνουμε τὰ χέρια μας ὅπου τύχει, χωρὶς νὰ νοιώθουμε τί συμβαίνει.

Τῆς στασιμότητος οἱ λόγοι δὲν εἶναι μόνον αὐτὴ ἡ περιεργὴ ἔλ-

λειψη ταλέντου, οὔτε ἡ ἀπόλυτη περιφρόνηση τοῦ ξένου πολιτισμοῦ. Βρισκόμαστε σὲ μιὰ ἐποχὴ που τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα δὲν ξέρει ποῦ δρόμο νὰ πάρει, μιὰ ἐποχὴ που ἐγκαταλείποντας τῆς περασμένης γενεᾶς τὴν τέχνη, γυρεύει — μιὰ πόσο ἀστόχαστα — νὰ τραβήξει κάποιον νέο δρόμο που θὰ τὴ φέρει σ' ἀνέλπιστα ἀποτελέσματα.

Πιστεύω, πως οἱ ἄνθρωποι που σήμερα ἐργάζονται, ἂν εἴταν γεννημένοι σὲ κάποια κατοπινὴ ἐποχῇ, θὰ παρουσιάζανε ἔργο πολὺ διάφορο ἀπὸ ὅτι μᾶς παρουσιάζουνε τώρα. Κάθε διανοούμενος σήμερα ἀγνοεῖ ποῦ δρόμο νὰ δώσει στὴν σκέψη του, ποιά ἐπίδραση νὰποφύγει καὶ ποιανοῦ νὰ γυρέψει. Μὰ τὸ βέβαιο εἶναι πως τίποτα δὲν καθαρογράφεται, σ' αὐτὴν κίνηση.

Μερικοὶ λόγιοι, ἐπιθυμώντας νὰ παίξουνε στὴν ἀνναγεννώμενη Ἑλλάδα τῶν γραμμῶν τὸ ρόλο τοῦ κριτικοῦ καὶ τοῦ μορφωτῆ τῆς φιλολογοῦντος μας που θὰ ἀνοίξει τοὺς δρόμους τῆς τέχνης στὸν τόπο μας διδάχουνε καὶ μᾶς λένε — ὁπαδοὶ τῆς θεωρίας τοῦ μακαρίτη Γιανόπουλου γιὰ μιὰ ἑλληνικὴ τέχνη, που νὰ ἔμναι τὸ ἑλληνικὸ φῶς τὸν οὐρανό, τὴ θάλασσα, τὸν ἄνθρωπο τῆς Ἑλλάδας· συμβουλεύουν νὰ γυρίσουμε ὅλο πίστη καὶ ἀγάπη πρὸς τὴ μητέρα Ἑλλάδα, ἀφήνοντας κάθε ξένῃ ἐπίδραση, κάθε ἀρρωστιάρα τῆς δύσης τέχνη.

Ἄρκετὸς καιρὸς εἶναι τώρα που ἀκούγονται τοῦτα καὶ μιὰ τέτοια ἰδέα ἀρχίζει νὰ ὑπάρχει σὲ πολλοὺς ἀνθρώπους που σκέπτονται καὶ που δημιουργοῦνε. Μὰ ὅλα τοῦτα, που βέβαια εἶναι καλὰ, λέγονται καὶ μπαίνουνε στὴν πράξη χωρὶς καμιὰ προηγούμενη βαθειὰ ἐξέταση τῶν πραγμάτων χωρὶς καμιὰ σοβαρὴ λογικὴ που νὰ τὰ ξηγᾷ παρὰ μ' ἐπιχειρήματα που δὲν ἔχουνε πάντα ἔννοια καὶ μὲ ἱβρεολογία πλούσια ἀρκετὰ καὶ διόλου εὐγενικὰ πρὸς τὸν ξένο πολιτισμό.

Κι ὅπως εἴπαμε, ἔξὸν ἀπὸ τὴ θεωρία βλέπουμε καὶ στὴν πράξη ὅλες αὐτὲς τὶς προσπάθειες — ἔτσι ἀπλὰ καὶ ἀστόχαστα — συνέπειες μᾶς βαθειᾶς ἀγραμματοσύνης καὶ ἀγνοίας· διαβάζουμε π. χ. ποιήματα ἢ δηγηματα, ὅπου πεζότατα προσπαθιέται νὰ ἔμνηθῆ τὸ ἑλληνικὸ φῶς, ὅπου νομίζοντας πως δίνεται εἰκόνα καθάριας ἑλληνικῆς ζωῆς, περνοῦνε τὰ πρόσωπα ἀξέταστα σκεδὸν καὶ ἀπαρτήρητα χωρὶς νὰ μᾶς μείνει ἐντυπωμένη κάποια βαθιέτερη ζωὴ· καὶ πάντα μᾶς μένει ἡ ἴδια ἐντύπωση τῆς ψυχολογίας τοῦ Ἑλληνα, τῆς συνειδησιμένης ἐκείνης καὶ τῆς παιδικίας. Σπανιότατα παρατηροῦμε κάτω ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ ἔργου νὰ κινιέται μιὰ ζωὴ πρὸς μετωμένη.

Πόσο θὰ φελοῦσε στοὺς συγγραφῆς μας μιὰ λεπτότερη ἀνάλυση τοῦ ξένου, καὶ τοῦ Ἑλληνα, καὶ τὸ τί διαφέρουμε ἀπὸ τὴν Εὐρώπη· τότες θὰ μαθαίναμε πὸς ἡ Ἑλλάδα θὰ μπορούσε νὰ κρατήσῃ τὴν τέχνη τοῦ Παρισινοῦ καὶ τῆς Μόσχας καὶ πόσο· καὶ τότες θὰ παρατηρούσαμε πως πολὺ περισσότερο διαφέρουμε ἐμεῖς ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους, καὶ ἀπὸ ὅλων τῶν αἰώνων τοὺς Ἑλληνας πρὸς ἀπὸ τοὺς συγκαίτιους μας τῆς Εὐρώπης που τοὺς νομί-

ζουμε ξένους πρὸς τὴν ἑλληνικὴ ζωὴ. Δὲ λέω, οὔτε εἶπα, πως πρέπει, νὰ μιμηθοῦμε τὴν τέχνη ἐκείνων· μὰ ἀπὸ κεῖ πρέπει νὰ βροῦμε πνευματικὴ τροφή καὶ μόνο ἐκεῖ· γιὰ νὰναζωογονήσουμε τὸν ἑαυτὸ μας μὲ στοιχεῖα τῆς νεώτερης σκέψης νὰ φέρουμε τὴν ξένη ἰδέα. Ζωὴ τοῦ ὅλου κόσμου, στὸν τόπο μας καὶ κατόπι (ἂν τὸ ἐπιθυμοῦμε πολὺ) νὰ τὰ ντύσουμε ὅλα μὲ τὶς φωτερὲς nuances τῶν ἑλληνικῶν χρωμάτων.

Δὲν εἶμαστε πιά ὁ ἀπρηγάδιαστος ἐκεῖνος λαὸς που εἶχε τὴν ἀπλὴ καὶ ἀγνή ψυχή, που ὅλα εἴτανε γιὰ κείνονα γενικὲς γραμμῆς. Εἶμαστε ὁ λαὸς ποῦ ἔχει μέσα του τὴ ζωὴ τῶν αἰώνων, που ἔχει μέσα του — ἴσως γι' αὐτὸ καὶ πρὸς μέγανος ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο — τὸ αἷμα τοῦ Φράγκου, τοῦ Σλάβου, τοῦ βάρβαρου ξενοπάτη — καὶ ὅλες αὐτὲς τὶς ζωὲς μέσα του, κάτω ἀπὸ ἓνα γαλάζια φωτερὸν οὐρανό. Κ' ἔτσι μ' ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς νεώτερης ζωῆς, τότες μονάχα, θὰ δυνηθεῖ νὰ δημιουργηθεῖ μιὰ τέχνη νεο-ἑλληνικὴ, που πάλι θὰ ἔχει τὴν πηγὴ της στὸν ὀργανικὸ ἐκεῖνο θεό, στὸ Διόνυσο.

Δὲ θέλουμε νὰ συζητήσουμε δῶ πέρα κείνο που ἐπαναλήφθηκε τόσο συχνά, χωρὶς καμιὰ σοβαρὴ συζήτηση, ἂν ἡ τέχνη ἔχει ἢ δὲν ἔχει πατρίδα. Ἴσως νὰ ἔχει καὶ θέλει νὰ ἔχει, ὁ δημιουργὸς ἐκεῖνος που θὰ θελήσῃ νὰ σκεφτεῖ κάπως φιλοσοφικότερα, μπορούμε νὰ ποῦμε γενικότερα, καὶ ὅταν ἔχει μιὰ θετικότερη ἀντίληψη τῆς ζωῆς ὅπως ὁ Ἑλληνας. Οἱ ποιητὲς ἐκεῖνοι ἀρνοιοῦνται τὴν πατρίδα στὴν τέχνη τους που τραβηγμένοι ἀπὸ κάθε κίνηση δημιουργοῦνε τὸ ἔργο τους φανερώνοντας μονάχα τὸν ἑαυτὸ τους.

Μὰ στὴν Ἑλλάδα πρέπει νὰ ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρξει ἡ ἑλληνικὴ τέχνη κα' ἔτσι σίγουρα θὰ ναι γενικότερη· μὰ ἡ τέχνη, ὄχι μὲ τόσο ἀπλὴ ἀντίληψη ὅση ἡ ἀρχαία· ἂν θελήσουμε κάτι τέτοιο γελοῖα θ' ἀποτύχουμε. Μιὰ νεώτερη τέχνη μ' ὅλα τὰ λαμπρὰ στοιχεῖα που μᾶς ετοίμασαν οἱ ξένοι, καὶ τούτη θὰ φέρει ἴσως σὲ κάποια ἀνώτερη περιωπὴ, θὰ κατορθώσει περισσότερο ἐκεῖνο που ζήτησαν νὰ κάνουνε στὴ δύση.

1919

ΑΙΜ. ΝΙΚ. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΥΡΙΚΕΣ ΠΡΟΞΕΣ

IV

ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ

Παλαιαῖκὴ ἀπλότῃ ποῦ βυθοπλέχτηκε στ' ἀτάξια . . . . καὶ μάτια μα παραδομένο ἀπ' τὴ στερνὴ ὑπαρξὴ ποῦ ἀναζώησε στὴν προγονικὴν ὕπνια . . . . . καὶ μοιραῖοι ἴσκιοι! —

Τὴ θυμούμαστε σὰν ξεπνόισμα ματοκλεισμένης φωτερότητας, ποῦ κερνᾷ τὸ πέρασμά της . . . . τὴ στερνὴν ὑπαρξὴ τὴ θυμούμαστε — —

Καὶ πυκνοζώνεσαι, λιγουριασμένο χρώμα, στὸ παχύχωρο ἀναμάζωμα
τῆς ξέρυθμης ὀδύνης σου . . . . ὅταν παραστρατημένα τουφώνεις . . . .
κι ὅταν λιγνεύεις ἐπάνω σου τὸ παραίτημα ἀπὸ λιγόδωρο ξενοχρώμισμα . .
καὶ λίγνευε τὸ παραίτημα — — Καὶ τὰ βαθιὰ τονῶναν τὸ ξεχυμένο σί-
μωμα ποὺ κύλισε τοὺς τόνοις του σ' ἔσένα . . . .

Καὶ ζεῖς σὰν ἀναθύμισμα ὑπνοδρομισμένο . . . . καὶ ζεῖς ἄπιαστο σὲ
μιὰ πληθοκύττακτη μοναχικότητα . . . . μετ' ἄζωστο παράκμισμά σου —
καὶ ζεῖς τὸ μίλιασμα τῆς στερνῆς ὑπαρξῆς ποὺ ἀναζώησε στὴν προ-
γονικὴν ὑπνιά . . . .

Καὶ τὴ θυμούμαστε ἀκόμα τὴ στερνὴν ὑπαρξή — —

— — —
Στὸ σκυθρόπισμά σου ἔρχονται ν' ἀγρυπνίσουν οἱ μακρινότητες,
ὅπως κοντινὰ βραδολογίσματα ποὺ παιρολιώνουν τὶς φτασμένες ὄψεις . .

Στὸ σκυθρόπισμά σου παραμυθώνει σωρὸς τ' ἀνοιχτὸ σχῆμα . . . .
Καὶ φυλακώνεται μιὰ βαρυνκαριὰ ἄλλοτινὴ . . . . στὸ σκυθρόπισμά σου—

Κι ἀγκωμίζου στὸ πλάνεμά σου οἱ οὐρανοὶ ποὺ ξενώθηκαν στὸ και-
ροσύγνεφο τῶν ὑπνῶν . . . . καὶ πάντα στὸ πλάνεμα σου ξεχειλᾶ καὶ
γεύει μιὰ γλεύη μακάρια — — Καὶ κρατᾶ τὸ στιλβογιόρτι σου, ὅταν
ἀργομελώνει στὸ φρεγγοδίφασμα τῆς μαζώχτρας βραδιᾶς σου . . . .

Στὴ βραδεῖά σου ρημάζει μιὰ πράστυση νύχης . . . . Στ' ὄνειρεμιά
σου πολυκαιρώνουν τὰ πλαγιάσματα κάποιας σπρωγμένης χαότητας, καὶ
χαράζει ἡ μουντολόγα ἀρχὴ τῶν μεταξόχρωμων . . . .

Στ' ὄνειρεμιά σου λυτρώνεται ἡ λησιμονιὰ τῆς στερνῆς ὑπαρξῆς ποὺ
ἀναζώησε στὴν προγονικὴν ὑπνιά . . . .

Καὶ πάντα μιὰ ἔγνοια ἄταιρη θὰ ὠχραίνει στὸ θαμνοκυλισμένο ὀλό-
σειμά σου, ὅταν γλαρώνει μὲ τὶς πάρωρες ἀπόχρωσες . . . .

ΝΥΧΤΑ

ἜΩ! νύχτα! μὲ τίς ζωὲς τῶν ἐκλεχτῶν ποὺ σὲ προσμέναν —
στὸ ἐκλεχτὸ ἐνατένισμα!

ἜΩ! νύχτα τῶν ἐκλεχτῶν! . . . .

Γύρω, μέσ' στὸν ἀγέρα χλωμιάζουν οἱ ξέδιπλες ὄρες . . . .

Σ' ἀνεμοχῶρες ξεστράψαν οἱ ἀνείκαστες ἐποχὲς . . . .
Καὶ τὸ νοιώθεις!

Στὴ θάλασσα συθαμπώνει κάποιο φτασμένο ταξίδι . . . . Τώρα ποὺ
οἱ στιγμὲς ψυχοροῆσαν καὶ θολώνουν τὴ μελλοντικὴ γραμμὴ ποὺ κεραι-
νολογιέται! . . . .

Ξεστράψαν οἱ ἀνείκαστες ἐποχὲς σ' ἀνεμοχῶρες . . . .

Καὶ τὸ νοιώθεις πὸς θὰ
γεννηθοῦν οἱ ἀγνωμοὶ θάνατοι, σὰ λαιρεμμένη φωνὴ στὸ κοντοδόλωμα τῆς
αἰωνιότητος . . . .

Κ' οἱ ξέδιπλες ὄρες χλωμιάζουν μέσ' στὸν ἀγέρα . . . . ἔτσι ποὺ
βεῖρεσαι τὸ ξελνόισμα κάποιου σβησιμένου χαλασμοῦ —

— — —
Τ' ὄριμο ρόδισμα τῆς κρύφιας ὄρας ἔχει στερέψει . . . . Καὶ τώρα
ἀνεμοκέφαλος τοῦ ξέστοχου τοῦ δοκομοῦ ὁ γλυκοῖσκωμός!

καὶ τραβᾷ ὡς τοὺς
πανικοῦς τῆς γαλήνης — —

Γύρῳ μου ἀνασειέται ἓνας κόσμος ποὺ μερώνει στὴν ἀντάρα τοῦ σω-
ροῦ του . . . . ἓνας κόσμος μὲ τὸ μάταιο κάποιας καινούργιας γνώσης . .

Γύρῳ μου ἀνασειέται ἓνας κόσμος, τώρα ποὺ στέρεψε τ' ὄριμο
ρόδισμα — —

Κ' οἱ μορφές, καὶ τὰ σημάδια καὶ τοῦ σχημάτου ὁ ἀνοιχτομὸς ἔχουν
περάσει στὸ θριαμβικὸ παράξενο —

Ἔχουε φύγει στὸ νότισμα τοῦ ξεγελασμοῦ . . . .

οἱ μορφές καὶ τὰ σημάδια! — —

— — —
ἜΩ; ἔνεν ὄγκο ρέπιο παρατημένο στὴ μουντόχλωμη σειρᾶ, ψήλωσε τὸ
θάρεμα — καὶ πληγμένο σίμωσε ὡς τὴν αἰτία κάποιου χρονόσβυστου
χυνόπωρου —

Ἄγερας ποὺ περνᾷ ξαναμιλᾷ γιὰ τὸ ξεστάλαγμα τοῦ τελευταίου
ἀντίλαλου! —

Κ' ἓνας χαλασμοὺς μαδιέται στὴν ἀπειρότητα τῆς τρεχάλας του, τώρα
ποὺ ὁ ἀγέρας περνᾷ καὶ λογιάζει τὴν αἰτία κάποιου χρονόσβυστου χυνο-
πωρου — —

Τὸ μοναδικὸ τ' ὄνειρεμμα ξαναγυρνᾷ γιὰ τίς παλῆς θεωρίες . . . .

Μὲ τέτοιες γνῶρες κι ἀναθύμισες!

Θρυολόγος τοῦ ἄλλοτινοῦ τοῦ δάσου περνᾷ ἢ χιλοειπωμένη σιγαλιά . .
κ' ἢ δεμένη κλῆρα τοῦ καλοκαιριασμένου μισεμοῦ τῶν δρόμων —

Περνᾷ ἢ δεμένη κλῆρα

στη νυχτιά . . . . Μὲ τέτοιες γνῶρες κ' ἀναθύμισες! — —

Γύρα γύρα ἀργοβαραίνει ἢ μικρότη τῆς νεκροθυμιάς . . . .

Κι ὁ θρυολόγος θὰ μιλεῖ γιὰ τὶς παλῆς θεωρίες . . . .

Στὰ λαγαρὰ νερά, ἢ ἔρημιὰ ἰσκιώνει τὴν ἀδειοσύνη της, καὶ παραπέρα
μ' ἀναγάλλια τρεμολογιέται τὸ θαμποζώησιμα τῶν δέντρων, ὅπου ἀναφυ-
σᾷ ἢ γαλήνη! . . . .

Τώρα τῶρα βραδιάζει ὡς στὰ χρόνια ποὺ τὰ μάγεψε ἢ λιτανεῖα τοῦ
μονότονου . . . .

Ἴσως νὰ λάτρεβα μιὰ θρησκεία τώρα ποὺ τῶρα βραδιάζει ὡς τὰ
χρόνια . . . .

Στὰ μακρονὰ τὰ μοναστήρια γυροπλανιέται τὸ ξεμονάχιασμα κάποιου
ἀνεμοπόντιστου ὑπνιασμοῦ . . . .

Βαθειὰ ξαναγεννιέται ἢ βροδύτητα κάποιας ἄκαιρης ζήσης —

. . . . Καὶ στὰ λαγαρὰ νερά ἢ ἔρημιὰ ἰσκιώνει τὴν ἀδειοσύνη της —

. . . . Τὸ μεσάνυχτο πελαγώθηκε!

Τώρα ποῖς μπορεῖ νὰ προφητέψη τὴν εὐλαβτικιὰ τὴν ἄμορτία, σὰν
ἀρχὴ τοῦ πελαγωμένου μεσάνυχτου;

Ἡ θάλασσα στὸν ἐρχομὸ τοῦ ἀτέλειωτου συμαζώνει κάποια μπόρεση
τῶν οὐρανῶν ποὺ στράτισαν γιὰ τὸν ἀποσωσμένο φανταγμὸ . . . .

Ἡ θάλασσα στὸν ἐρχομὸ τοῦ ἀτέλειωτου . . . .

Καὶ τὸ κῶμα ἀφροσουρώνει τ' ἀπολησμονημένο παραμάντεμμα . . .
καὶ τὸ κῶμα σέρνει τὸ βουλιαγμὸ τοῦ βυθοῦ του ὡς τὴν ἄκρη ὅπου ξενώ-
θηκαν οἱ σωριασμένοι σταματισμοί . . . .

. . . . Τὴ μουγγὴ ἀγρύπνια τὴν ἐ στοιχειώνη τὸ μακροθώρισμα τῶν
ἐρχομῶν, τώρα ποὺ ὁ πανικός τῆς γαλήνης κυλᾷ ὡς τὸ πελαγωμένο τὸ
μεσάνυχτο — —

— Πόλη, 1919 —

ΘΡ. Α. ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ

ΟΙ ΔΥΟ ΜΑΖΥ

Παγωμένη νύχτα, σιὰ γαλιά μπριάντια
τρεμοσβύνοντας λάμπ' ἢ χιονισμένη τους κορφή
Κορδέλες, φουρκέτες, μαλιά μυρωδάτα
καὶ κάτ' ἀπὸ πέπλο, γυμνὸ τὸ κορμί.

Τὶ τρέλλα, καὶ πόση λαχτάρα
σὲ χεῖλια νὰ κολλήσης γλυκά!
Καὶ σὰν ἀπὸ γούρνα νὰ πιῆς μαγεμένη
τ' ἀτέλειωτο πάθος, βαθειὰ μυστικά.

Πλιὸ κουφά, πλιὸ βαθειὰ καὶ λυπημένα
στὰ παράθυρα ὁ χιονιάς τραγουδεῖ . . . .
Καὶ ἐδῶ! Στὴ θερμὴ καιαροῦλα κλεισμένοι
κοντὰ σιὸ κρεββάτι τὶ τρέλλα μαζί!

Ἐκεῖ ἀνεμοζάλη, ἀγέρας μὲ χιόνια,
σαλπίσματα, λές, βοῦζουν βαθειὰ,
Κι' ἐδῶ πα στ' ὀλόθερμο, τ' ἀνήσυχο σῶμα
σημάδι ἀπὸ χεῖλια τρελλά . . . .

Ἐκλείσαν τὰ μίτια . . . τὸ κορμί ἐξιντλημένο . . .
στοὺς κροτάφους ἐπέσαν τὰ μαλλιά . . .
Μὰ τὰ στήθεια λευκά, δροσερὰ σὰν καὶ πρῶτα
κι' οἱ ῥῶγες τους μοιάζουν ρουμπίνια θυμιά.

Κανένα ἰδαικὸ τώρα πλιά, οὔτ' ἀλήθεια
δὲν θέλω, οὔτ' ἀγῶνες, οὔτ' ἄλλο σκοπὸ
τὴν ζωὴ δίν' ὀλόκληρη στὴς τρελλές της κινήσεις
προσευχῆς κάθε ἔκσταση, σιὸν τρελλό τους ἑυθμό.

Ἄς ταράζουν τὸν κόσμο ὁ βοριάς καὶ τὰ χιόνια,
σαλπίσματ' ἀγγέλων βροντερά —
Ἐδῶ στὸ θερμό, ὀρητικὸ αὐτὸ σῶμα
ξανοίγουνε ὅλα σὲ χεῖλια τρελλά . . . .

[Μετάφραση ἀπ' τὰ Ρούσιζα τοῦ ΛΑΡΑ]

— ΚΙ ΟΛΟΕΝΑ ΠΛΑΘΩ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΠΟΥ
ΟΥΤΕ ΑΡΧΗ ΟΥΤΕ ΤΕΛΟΣ ΕΧΟΥΝ —

“Αν και η ανάμνησή του σέ μένα εΐτανε πολύ παλιά, δὲ μπορῶ νὰ πιστέψω πὼς τὸν εἶχα γνωρίσει σὲ μιὰ μικρὴ ἡλικία γιατί ἡ φυσιογνωμία του εἶχε πάντα μέσα μου τὴν ὠριμότητα ἐκείνην που τὰ παιδιάτικα χρόνια δὲ μποροῦνε νὰ συκρατήσουνε.

— Ἀπὸ τὸ βράδι ἐκεῖνο που δὲ γύρισε στὸ χωριό, ἀπὸ τὴ φορὰ που μπῆκε μέσα στὸ δάσος γιὰ νὰ μὴν ξανάβγει πιά ἀπὸ κεῖ, δὲν ἄκουσα ποτέ πλὴν νὰ μιλάνε γι’ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο που θυμοῦμαι ἔτσι ἀπὸ κείνην τὴ φορὰ ξεχάστηκε σὰ νὰ μὴν ὑπαρξε ποτέ· και δὲν ξαναβγήκε ποτέ ἀπὸ τὸ δάσος ἐκεῖνο ὅπου πήγαινε τὴν ὥρα που οἱ θαμπὲς ἀνάσες βαραίνοντας σκοπιδιάζουν τὴ μέρα, ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴ φυσιογνωμία που δὲν ἔδειχνε τίποτα.

Ἐνόσω ἀκόμα φαινότανε — θυμοῦμαι — ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, λέγανε γιὰ κείνονα τόσα και τόσα λόγια· κατόπι ξαφνικά ὅλα τὰ χεῖλια σφαλήξανε κι ἀρριούντανε ν’ ἀποκριθοῦνε σὲ κάθε ρώτημα που θάτανε γι’ αὐτὸν· τίς φορὲς που ρωτοῦσα τοὺς δικούς μου γι’ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο που χάθηκε, μοῦ ἀπαντοῦσανε πὼς δὲν ξέραν κανέναν ἄνθρωπο και καμιὰ ἱστορία του — και σὰν τοὺς ρωτοῦσα ξανά και τοὺς τὸν περιγράφω ὅπως νόμιζα νὰ τὸν ξέρω ἀρχίζανε νὰ φοβοῦνται γιὰ μένα και νὰ μὲ βλέπουνε παράξενα —

— Κ’ ἔτσι νόμισα πὼς δὲν εἶμουνα παρὰ κάποιος ἀρρωστημένος και κάποιος ἀλαφροϊκιωτος που ἐβλεπε γιὰ πάντα ἴσκιους ἐκεῖ που μονάχα ζοῦσε τὸ τίποτα, και σιγὰ σιγὰ ἔτσι λιγοθύμησε μέσα μου αὐτὴ ἡ ἰδέα γιὰ καιρό, γιὰ νὰ ξαναφανερῶθεῖ κατόπι και νὰ πεθάνει πάλι γιὰ πάντα — πίστεψα πὼς εἶτανε μονάχα ἓνα δημιούργημα δίχως ζωὴ μιᾶς ὑπαρξίης νεκρογέννητης.

Πάντοτε ὅμως, καταβύθος, εἶμουνα ὀλότελα βέβαιος πὼς τὸν εἶχα κάποτε, γνωρίσει ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπο και πὼς τάχα τὸν εἶχα σιμῶσει ἐλπίζοντας — δὲν ξέρω γιατί — πὼς θάνοιωθα τὴν ἀνατοριχίλα τοῦ χεριοῦ του νὰ περνᾷ στὰ μαλλιά μου — δὲ μὲ χάδεψε ὅμως. Κείνη τὴ φορὰ, ὅσο κι ἂν ἤθελα, δὲ μπόρεσα νὰναβλέψω τὰ ὠραιόχρωμα μάτια του· τὰ ἄθωρα ὅμως ἀπὸ τὴν ἀγνοια τῶν ἡλιοπάλατων —

Τὸν σίμωσα χωρὶς νὰ τονὲ θωρῶ· φοβόμουνα νὰ δῶ ἔτσι μπροστά μου ἐγὼ τὴν ἐκφραση τοῦ ἄδειου νὰ μὲ μελετᾷ.

Ἔτσι ἀναθυμῆμαι ἀκόμα τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνον που τὸν εἶχα προσέξει ἀπὸ τότες τόσο πολὺ· ἴσως νὰ ἐπιθυμοῦσα αὐτὴ μονάχα ἡ θύμηση νὰ ζεῖ στὸ μυαλό μου, χωρὶς νὰ γνωρίζω τίποτα τὸ παραπάνω γι’ αὐτὴν τὴ σκιὰ ἐγὼ που ταραζόμουνα τόσο στὴν πνιχτικιὰ ἰδέα τοῦ ἄδειου —

Ἡ ζωὴ του στάθηκε ὅπως μοῦ φάνηκε πὼς τὴν εἶχα φανταστῆ —

Ἦταν ἀργότερα μεγάλωσα, τὴν ἄκουσα νὰ μοῦ τὴ δηγιέται ἓνας καλὸς μου φίλος, κάποια φορὰ που ξεχαστήκαμε ὄξω, και νυχτωθήκαμε κοντὰ στὸ δάσος· νυχτωθήκαμε ἀκούοντας τὴν ἱστορία. Μοῦ τὴ δηγιήθηκε ὁ καλὸς μου φίλος μὲ τὴ φωνὴ που εἶχε κάτι σὰν τὴν ἀπόμακρη ἠχὴ ἐνὸς γαληνοῦ λυγμοῦ — και εἶταν ἓνα σούρουπο που ὀλοένα πνιγότανε μὰ που ἔζησε πολὺ, πολὺ, νὰ ὥσπου νὰ τελειώσει ἡ ἱστορία — κ’ ἐμοιάζε πὼς τούτη κράτησε πολὺ ὥρα.

Ἦ ἀγαπημένος μου φίλος, λέγοντάς τιν, χαμογελοῦσε και μοῦ ἔλεγε συχνὰ πὼς ἡ δῆγηση εἶτανε πολὺ ὀμορφη· μὰ ἐγὼ, ἀπὸ τότες που τὴ γρίκησα, χλωμίσα γιὰ πάντα και τὸ βράδι που τὴ γρίκησα, παίξανε τὰ μάτια μου κ’ ἀνοῖζανε πιότερο και μείναν ἔτσι σὰ τρομαγμένα ἀπὸ κείνο τὸ κάτι που δὲ θὰ ὑπῆρχε.

Περάσανε πολλὰ, πάρα πολλὰ χρόνια που μοῦ δηγιήθηκε ὁ φίλος μου ἐκείνη τὴ σιγαλὴ ἱστορία. Και τώρα, που ἄλλαξα τόσο πολὺ ἀπὸ τότες, ἀπὸ ὅτι εἶμου νὰ μιὰ μικρότερη ἡλικία, μοῦ μοιάζει κάποτες πὼς ὅλα αὐτὰ εἶναι ἓνας μῦθος που ἐπλασα σὲ κάποιες ὥρες που κυλοῦν πολὺ ἀργὰ και χωρὶς ζοῆ, ἓνα κρυφὸ παραμῦθι που μονάχο του ξύπνησε και πῆρε ζωὴ μέσα μου, γιὰ νὰ μοῦ φαντάζει πάλι τίς ὥρες που ἀρροκυλοῦν — μὰ ἐγὼ, ὕστερ ἀπὸ τὸ χιμὸ ἐκείνου που γύρευα μτῆρεσα ξινὰ νὰ ζήσω — Σὲ σᾶς που ζεῖτε ἀκόμα και νοιώθετε τόσο πλὴν τὴ ζωὴ, ἴσως ὁ ἄνθρωπος μου δὲ σᾶς φαντάζει τόσο τραγικὸς ὅσο μὰ φάνταξε σὲ μένα· πιστέψτε με, ἐμένα μοῦ εἶχε ἀρριώσει μιὰ ὀλόκληρη ἐποχὴ τῆς ζωῆς μου.

Δὲν εἶτανε, μὴν τὸ νομίζετε, κάποιος ἀρρωστος ἢ κάποιος τρελλός· γιατί ἤρθανε στιγμὲς που ἔζησε μιὰ πολὺ βαθιήτερη ζωὴ μ’ ὅλες τῆς ἀσυναρτησίης τῆς φυσιογνωμίας του.

Ἄπλὸ εἶναι αὐτὸ που θὰ σᾶς δηγιθῶ, ὅπως ἐκείνη ἡ ἀπλὴ βραδιά που τὸ πρωτάκουσα, — ἐκείνη ἡ βραδιά που εἶχε τὴν ἀπλότητα και τὴ γαλήνη μιᾶς ἐποχῆς περασμένης, ὅταν τὰ πάντα εἶταν ἤσυχα και σωπαίνανε.

Δὲ μιλοῦσε καθαρά, οὔτε μοῦ τὰ εἶπε ὅλα ὅσα εἴξερε· μοῦχε πῆ πολὺ λίγα. Ἐκείνη τὴ φορὰ τὰ λόγια του ἀκουόντανε κοφτὰ κ’ ἴσως και χωρὶς ἔννοια, κ’ εἶταν ὅλα σμιγμένα χωρὶς νᾶχουν οὔτε ἀρχὴ οὔτε τέλος —

Εἶτανε ἀπὸ τὴν πολιτεία που εἶμαστε και μεῖς. Δὲν εἶτανε φερμένος ἀπὸ κάποιους ἤλιους, οὔτε γεννημένος σὲ ρηγικὰ παλάτια και ποτές του δὲ γνώρισε τοὺς μάγους και τίς μάγισσες που ζοῦσανε στὰ βαθιοσκοτεινα ἄντρα τους, ἐκεῖ που οἱ λίμνες μαντεύουν κι ὄνειρεύονται. Εἶταν ἀπὸ τὸν τόπο μας παιδι κάποιων ἀνθρώπων που ἀπὸ καιρὸ εἶχανε πεθάνει, ἀφήνοντάς τον μονάχο ἀπὸ μικρὸ παιδί.

Μένοντας μόνος, τὸ μεγάλωσε κάποια συγγένισά του που τὸν εἶχε κοντὰ της, κι ὅταν ἔφτασε σὲ μιὰ μεγαλιήτερη ἡλικία τὸν ἄφησε γιὰ νὰ κοιτάξει μονάχος του τὴ ζωὴ. Ἐμεινε ἔτσι και μεγάλωσε μονάχος του, ἀγέλαστος και ἀδάκρυτος πάντα, χωρὶς κανεὶς ποτές νὰ τοῦ πῆ τίποτα· ἀνθρώπησε χω-

οις ποτές να πάει στην εκκλησιά, και ποτές δεν κοινωνήσε. Όταν περνούσε μπρός από τις εκκλησιές, δεν τις πρόσεχε μὰ σὰν καὶ πάντα, τραβούσε δλοένα μπρός, χωρίς να βλέπει τίποτα.

Λέγανε πως εἶτανε κι ἀβάπτιστος και πως ποτές δεν εἶχε ὄνομα ἀληθινὸ γιὰ κείνον· γιὰ τοῦτο, ὁ καθένας τὸν ἐκραζε ὅπως τοῦ ἐρχότανε. Σὰν τὸ ρωτούσανε πῶς ὀνομαζότανε ἀπαντούσε κ' ἔλεγε πως εἶχε πιά γιὰ πάντα λησμονήσει τὸνομά του.

Λίγοι, λέγανε πως εἶχε μείνει ἔτσι, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ που εἶχε πέσει και χτύπησε στὴ γῆς. Κι ἄλλοι ψιθύριζαν, πως τὴν ἐποχὴ που τὸν πρωτόειδαν, τὰ μάτια του εἶτανε μονάχα παράξενα ἤσυχα· ἀργότερα ἀλλάξανε και γένηκαν τόσο οὐριασμένα και ξέφωτα. Τὰ θωρούσανε, μὰ τοῦ κάκου, δὲ μπορούσανε νὰ μαντέψουνε τί ἐκρυβε ἐκείνη ἢ φυσιογνωμία μὲ τὰ μάτια που ἔμοιαζαν νὰ σπερώθηκαν στὶς χῶρες ἐνὸς ξέθωρου γαλάζιου.

Δείχναν ὅμως κάποιον ἄνθρωπο που χάθηκε μέσα στὸ ἀτέλειωτο μᾶς σκέψης του και ἀπὸ τὴν στιγμή που χάθηκε νᾶχε μείνει ἔτσι ὅπως εἶτανε, μέσα σὲ μιὰ ξακολουθητικὴ σαστισμάδα — κάποιον που εἶχε χάσει γιὰ πάντα μιὰ λατρεία —

Καθημερινά, τὸν ἐβλεπε νὰ περνᾷ ἀπὸ τὶς ροῦγες τῆς πολιτείας, νὰ πομακρίνεται ἀπὸ τὶς συνοικίες φεύγοντας μακριὰ ἀπὸ κείνους που δὲν πρόσεχε — και πάντα μὲ τὸν ἴδιο κι ἀργὸ βηματισμό — και πῆγαινε ἐκεῖ που τὸν ἐβγαζαν οἱ δρόμοι — τὸν ἐβλεπε πάλι τὸ βράδι νὰ γυρνᾷ πρὸς τὶς συνοικίες και πρὸς ἐκείνους που δὲν πρόσεχε, γιὰ νὰ κλειστεῖ στὸ σπῆτι του. Κι ὅταν μάθαινε ἀπὸ τοὺς γειτόνους του πως μεγάλη μέρα θὰ ξημέρωνε τὴν ἐπομένη, τὰ μάτια του σὰ νὰ γενόντανε ἰλαρότερα. Και τὴν ἐπομένη ἔφευγε νωρίτερα ἀπὸ τὴν κατοικία του και γυρνοῦσε παντοῦ στὰ τριγυρινὰ κυττάζοντας πῶς ἐπίμονα μὲ τ' ἄχανα μάτια του — και σὰ βράδιαζε πῆγαινε πρὸς τὴ λίμνη και γυρνοῦσε πολὺ ἀργὰ στὴν πολιτεία.

Κεῖνες τὶς νύχτες τὶς περνοῦσε σκεδὸν ἄυπνες περιμένοντας και τοῦτος νὰ δεῖ τὴ μεγάλη μέρα που ἔμελε νὰ φανερωθεῖ κάποτε. Κι ὁ ἄνθρωπος που εἶχε χάσει νόνομά του εἶχε χάσει και γιὰ πάντα τὴν ἔννοια τῶν μερῶν — ἤθελε νὰ βρεῖ τὴ μεγάλη μέρα μὰ τὰ μάτια του εἶτανε ξέθωρα και δὲν προσέχανε σὲ τίποτα —

Τὰ μάτια ὅμως δὲν εἶτανε πάντα τόσο ἄχρωμα ὑπνιασμένα. Σὲ μιὰ μικρότερη ἡλικία που ἀκόμα δὲ ζήτηγε τίποτα στὴν ὄψη του τρέμιζε ἢ ἀντιλαλιά ἐνὸς ἡρεμου γαλάζιου· και τὰ μάτια του μὲ τὴν ἀβέβαιη αὐτὴ γαλήνη, πάντα δὲν πρόσεχαν μὰ ἴσως κάποτε νὰπολαύανε και λίγο. Μὰ κατόπι, ὕστερα ἀπὸ ἓνα ἄγνωρο περιστατικὸ τὰ μάτια του πήρανε τὴν κρύα ἀντιλαλιά ἐνὸς γλωμισμένου ἀπείρου· μείνανε πιά ἔτσι γιὰ πάντα, πνιγμένα μέσα στὸ ψυχρὸ ἐκεῖνο ἀντίφεγγο μὲ σβυσμένο κάθε φῶς μέσα τους.

Ἄρχισε πιά ἀπὸ τότες νὰ ξεχνιέται μέσα στὴν κίνηση, ἔτσι χάνοντας

τὴ γνώση τῆς ὑπαρξῆς του και ζώντας μιὰ ζωὴ κρυφὰ ταραγμένη. Τοῦ φαινότανε πως τριγύρω του ὅλα εἶχαν σωπάσει κι ὅλα εἶχανε γαληνέψει.

Δηγοῦνται τόσες και τόσες ἱστορίες γι αὐτόνα που εἶχε τὰ ἀγρυπνισμένα μάτια ξενυχτιστῆ που ὅλο σιγοκλείουν, δηγιούντα τόσες ἱστορίες που κάθε μιὰ ἀδυνατίζει σιγὰ σιγὰ και γένεται ἓνα παραμῦθι και σιγὰ σιγὰ λησμονιέται και ζεῖ σὲ λίγους ἀνθρώπους ὅπως λησμονοῦνται και πεθαίνουνε σὲ λίγους ὅλα τὰ παραμῦθια.

Εἶχε ζητήσει νὰ βρεῖ μὲ τὰ μάτια του ἐκεῖνο που δὲ μπορούσε νὰ μαντέψει, μὲ τὰ φτωχὰ του μάτια, που εἶχανε μονάχα μιὰ τρεμουλὴ γαλήνη ζήτησε νὰ στοχαστεῖ καμιά μορφή νὰ γεννιέται ἀπὸ τὴ θολοῦρα τῶν μεσονυχτιῶν ἢ ἀπὸ τὶς θαμπές ἀνάσεις τοῦ σοῦρουπου — και ἀγάλια γάλια και τὰ μεσονύχτια, κ' οἱ αὐγές και τὰ μονχρώματα εἶχανε σμίξει ὅλα μαζί, κι ὅλα σὰ νὰ σταμάτησαν γιὰ πάντα — τοῦ φαινότανε πως ὅλα σωπαίνανε και γαληνεύανε γιὰ νὰ μὴ ξυπνήσουν πιά.

Χάθηκε — — Εἶχε πάει νὰ μάθει ὅτι τοῦ εἶτανε κρυμμένο πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἡρεμούς που μελετούσανε πάντα τὸν ἑαυτό τους, κ' εἶχε πάει πρὸς τοὺς κρυβότοπους ὅπου ζούσαν οἱ γυναῖκες μὲ τὰ βαρήχρωμα μάτια. Και πῆγε πρὸς τοὺς ἄλλους, μὰ οἱ ἄλλοι που εἶχανε τὶς βαρήχρωμες ματιές και που ζούσανε μακρυσμένοι ἀπὸ τὴ ζωὴ δὲν τοῦ εἶπανε τίποτα γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τους — — Ὡστόσο ἐκεῖνος γιὰ τὴν εἶτανε πολὺ σκεπτικοὶ γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τους — — Ὡστόσο ἐκεῖνος ποτε δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὴν πατρίδα του και ποτές δὲν πῆγε πρὸς τοὺς ἄλλους γιὰ νὰ μάθει γιὰ τὴν ἡθελε νὰ ζεῖ μονάχα μὲ τὸν ἑαυτό του.

Ζούσε ἔτσι δόλομονος μὲ τὴν ἰδέα τοῦ χαμένου ἐκεῖνου που τὸ εἶχε σαστίσει — ζητώντας τὸ χαμένο που ποθοῦσε — και τὰ μάτια του πάντοτε εἶχανε τὴν ἀντιλαλιά μᾶς γλωμισμένης ἀδειοσύνης.

— Κ' ἔτσι, τὸν καιρὸ που ἄρχισαν τὰ μάτια του νὰ ὀμιλώνουν, ἐκεῖνον τὸν καιρὸ ἄρχισε νὰ πιστεῦει — κι αὐτὸν τὸν εἶχε ἀνάλαφρα τρομαχτικὰ ἀνατριχιάσει — πως γύρω του εἶχε πεθαίνει κάτι, πως γύρω του ἔνοιωθε τὸ χαμὸ τοῦ πῶς πέρα —

Ἀπὸ τότες ἔμεινε ὅπως τὸν εἶχα γνωρίσει — ἔχοντας πιστέψει γιὰ πάντα πως χάθηκε τὸ πῶς ἐκεῖ, σιγὰ σιγὰ ξεψύχησε μέσα του κάθε ἔννοια τῶν πραγμάτων κ' ἔζησε ἀπὸ τότες σὰν κάποια σιὰ μᾶς προσπάθειας.

Ξακολουθᾷ ἡ ἱστορία που μοῦ δηγήθηκε ὁ φίλος μου, ξακολουθᾷ κι ὀλοένα γεννιοῦνται τριγύρω μου ἱστορίες ἄλλες σιγαλές σὰ παραμῦθια και μακραίνουνε τὴ δῆγηση.

Κυλᾷ ἔτσι και περνᾷ οἱ καιροί· ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἔζησε πολὴν καιρὸ κ' ἔμοιαζε νὰ ζεῖ ὀλοένα σ' ἓνα σκοτίδιασμα που βαστᾷ γιὰ πάντα και ζοῦσε ἔτσι περιδιαβάζοντας σιωπηλὸς τὶς ροῦγες τῆς πολιτείας, φεύγοντας μακριὰ ἀπὸ ὅλα που δὲν πρόσεχε — και γυρνοῦσε πάλι τὰ βράδια πρὸς τὶς συνοικίες και πῆγαινε ὅπως πάντα σπῆτι του. Στὴν πολιτεία τὸν βλέπανε μονάχα μὲ τὸ θαμποχάραμα, σὰν ἔφευγε, μὲ τὶς σιὰς τοῦ μονχρωμάτου

σὰ γυρνοῦσε κ' ὑπῆρξε λίγος καιρὸς που τὸν ὀνομάζανε ὁ «ἄνθρωπος τοῦ θαμπόφωτου» ὥσπου ξεχάστηκε κι αὐτό.

Μοῦ δηγήθηκε ὁ φίλος μου ἐκεῖνο τὸ βράδι ἱστορίες καὶ λόγια που ξεχνῶ καὶ ξαναθυμοῦμαι καὶ χάνουνε πιά τὴν ἔννοια τους — θάχα νὰ πῶ λόγια γιὰ τὸν ἄνθρωπο που ἴσως καὶ ποτὲς νὰ μὴν εἶδα.

Μὰ θέλω νὰ ξεχνῶ πιά καὶ γιὰ τελευταῖα θὰ πῶ κάτι που ἴσως νὰ στάθηκε ὁ θάνατός του.

Κάποιο βράδι δὲν τὸν εἶδανε νὰ γυρίσει πίσω στὴν πολιτεία κι οὔτε πιά φάνηκε τίς ἄλλες μέρες. Τοῦτο ὅμως, καμὰ αἴσθησι δὲν ἔκανε στοὺς ἄνθρώπους καὶ κανένας δὲ μίλησε γι' αὐτόν· λησμονήθηκε σὰ νὰ μὴν ὑπῆρξε ποτέ. Καὶ τὰ στόματα ὅλα κλείσανε γιὰ πάντα κ' ἡ θύμησή του χάθηκε ἀπὸ τὴ ζωὴ.

Μὰ κεῖνο τὸ βράδι, ὁ ἄνθρωπος που εἶχε χάσει τὴ μεγάλη μέρα, μπῆκε στὸ δάσος καὶ προχώρησε παλὺ, τόσο που χάθηκε — κ' ἐπειδὴ τὸ θαμπόφωτο τοῦ βραδιοῦ ὀλοένα καὶ γλώμιζε, θέλησε νὰ περιμένει τὸ φῶς τοῦ πρωγιοῦ γιὰ νὰ φύγει — μὰ τὸ θαμπόφωτο ἐκεῖνο δὲν τέλειωνε γιὰ πολὺ, καὶ μόνο ἔμοιαζε νὰ γλώμιζει πióτερο, κι ὁ ἄνθρωπος πρόσιμενε τὸ αὐγινὸ φῶς. Μὰ σιγὰ σιγὰ μεγαλῆτεροι ἴσκιοι ἀπλώνονταν καὶ πάντα σωπαίνανε τόσο που φαινότανε πως ὅλα τελειῶναν καὶ βασιλεύεε γαλήνη καὶ σκοτίνιασε κι ἄλλο, κι ἄλλο — γιὰ πολὺ — — καὶ μόνο ἀνάμεσα ἀπὸ τίς φυλλωσιὲς τῶν δέντρων ἔπεφτε ἓνα γλωμὸ καὶ δίχως σημασία φῶς.

Πόλη, Ἰούνιος 13, 1919

ΑΙΜ. ΝΙΚ. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΡΑΣΧΟΥ, ΚΥΡΙΕ . . .

A. C.

Οἱ προσευχῆς γονατιστὲς σταυροκοπιοῦνται . . .

Καὶ τὰ τροπάρια, ποὺ σὰ χίμαιρες γεννιοῦνται
κι ἀργοπεθαίνουν . . .

— Κάπου φιλιοῦνται θλίψεις
κλαμένα πεπλωμένες . . .

κάπου λιγνεύουν ἴσκιοι,
λιγνεύουνε καὶ ρεύουν . . .

Οἱ προσευχῆς γονατιστὲς σταυροκοπιοῦνται . . .

Κ' εἶναι ὁ Θεός, — μύρων Θεός — Παράσχου, Κύριε . . .
ἀχνὸς ἀπὸ λιβάνι καὶ θυμιάμα . . .

— Παράσχου, Κύριε . . .

— — —

Οἱ πολυελαῖοι τρισαγιάσανε στὰ χρώματα
κι ἄλικα τὰ καντήλια καὶ γαλάζια
κι ἀσπρόχρυσες οἱ δέησες τῶν κεριῶνε . . .

— Δοξολογιῆς ποὺ ξεαυλώνονται σ' ἀρώματα
καὶ χρώματα σὲ νυχτερνὸ δραμιτίσιμα,
βάφτισμα μὲς σὲ σκιῶν ὑπνολαλήματα —
τοῦ λιβανιοῦ τὰ μυστικά ξεμολογήματα . . .
Ξεμυστηρεῦουν τοῦ Ἱεροῦ τὰ τλαζοκέντητα
μυροκινήματα . . .

— τὰ κρίματα πάγιάσανε φουντώσανε . . . —

Μύρων Θεός—ὁ ἀχνὸς Θεός—Παράσχου, Κύριε . . .

Καὶ τῶν εἰκόνων τὰτενίσματα, ποὺ σβύσανε
τῶν παρακάλιων οἱ καημοὶ σὰν τὰ φιλήσανε . . .

Κάποιο ρυθμοὶ ποὺ τὸ μυστήριον ὡς ποθήσανε
τάνειπωτο γιὰ πάντα, κοιμηθήκανε . . .

Κ' Ἐσύ, τοὺς ξαγναντεύεις ὅπου σμίξανε
μὲ τίς σκιὲς τῶν σύγγεφων στὰ ὄνειρατα . . .

Οἱ πολυελαῖοι τρισαγιάσανε στὰ χρώματα . . .

Κι ἄλικα τὰ καντήλια καὶ γαλάζια
κι ἀσπρόχρυσες οἱ δέησες τῶν κεριῶνε . . .

— — —

— Σοφίε . . . ὀρθοί . . .

Ἀπὸ τὰ τέμπλα κατεβαίνουνε

Οἱ Ἀντίλαλοι οἱ παλιοί, ποὺ ληθαργέσανε
τὴ Μυστικότη τοῦ Ναοῦ,
— Παράσχου, Κύριε . . .

Οἱ Δέησες οἱ κρυμένες, ποὺ γονάτιζαν
στὶς ἄκρες τοῦ Ναοῦ,

— Παράσχου, Κύριε . . .

“Όσοι Ὕμνοι, πὸν τῆ Χάρη Του θυμιάζανε
μὲς στὰ πανίερα τοῦ Ναοῦ,

— Παράσχου, Κύριε . . .

Κ’ οἱ Ἄγχοῦσες τοῦ στεροῦ ἄσπασμοῦ, πὸν πάγωσαν
βουβὰ στοὺς τοίχους τοῦ Ναοῦ . . .

— Παράσχου, Κύριε . . .

— Σοφία . . . ὀρθοί . . .

Ἄπὸ τὰ τέμπλα κατεβαίνουνε . . .

— Οἱ προσευχῆς γονατιστὲς σταυροκοπιοῦνται . . .

Κι ὅπως διαβαίνουν, φέρνουνε
τὰ μῦρα καὶ τοὺς θρόους . . .
καὶ παίρνουνε τὰ χρώματα ὡς διαβαίνουν . . .

Ἄπὸ τὰ τέμπλα κατεβαίνουν . . .

— Οἱ προσευχῆς γονατιστὲς σταυροκοπιοῦνται . . .

Οἱ πολυελαίοι μὲς στὰ χρώματα ἀγιασμένοι . . .

Κι ἄλκα τὰ καντήλια καὶ γαλάζια
κι ἀσπρόχρυσες οἱ δέησες τῶν κεριῶνε . . .

— Παράσχου, Κύριε . . .

1916

ΟΡΘΡΙΝΟ . . .

Στὴν κάμαρη τὰ χάρδια τῶν χαλιῶν
ἀπλώνουν στοῦ καθρέφτη τὸ χαμό . . .

— Μιλιά! . . . —

Ξανθὰ κοιμᾶται ἀκόμα χροφό
στὴν κάμαρη μὲ τὰπαλὰ χαλιά . . . . .

Κ’ εἶν’ ὄλο ἓνας ξανθὸς ἀνασασμὸς
πὸν σέρνει καὶ δὲ σέρνει ἓνα σκοπὸν
ἀκόμα πὸ ξανθό . . . . .
κι ὄνειρεμὸς
τῆς κούνιας, πὸν ξυπνᾷ καὶ δὲν ξυπνᾷ . . . .
Στὴν κάμαρη τὰ χάρδια τῶν χαλιῶν . . . .

Καὶ σ’ ὄλα ἓνας ρυθμὸς — ἓνας ρυθμὸς,
πὸν ἀπλώνη στοῦ καθρέφτη τὸ χαμό . . . .

Καὶ σ’ ὄλα ἓνας ρυθμὸς . . . .

κι ἀνασασμὸς
ἀξύπνητων ὄνειρων κ’ εὐωδιῶν
ξανθὸς κι ἀκόμα πὸ ξανθὸς . . . .

Καὶ σ’ ὄλα ἓνας ρυθμὸς,
τῆς κούνιας πὸν ξυπνᾷ καὶ δὲν ξυπνᾷ
στὴν κάμαρη μὲ τὰπαλὰ χαλιά . . .

ΔΗΜ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

ΟΣΣΙΑΝΟΣ ¹⁾

ΚΟΜΛΑΘ ΚΑΙ ΚΙΟΥΘΟΝΑ

ΠΟΙΗΜΑ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟ

ΠΡΟΞΩΠΙΑ

ΟΣΣΙΑΝΟΣ	ΤΟΣΚΑΡ . . . . .
Η ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΚΟΜΛΑΘ	ΦΕΡΓΚΙΟΥΣ . . . . .
ΚΙΟΥΘΟΝΑ	

Ἐκείνου Ἔκωλ γιὰ τὸν ὁποῖο συχνότατα γίνεται λόγος στὰ ποιήματα τοῦ Ὀσσιανοῦ, ἀγαποῦσε τὴν Κιουθόνα, τὴν κόρη τοῦ Ριούμαρ, ὅποτεν ὁ Τόσκαρ, γιὸς τοῦ Κένφεννα, κι ὁ Φέργκιους ἢ Φέρκιουθ, ὁ φίλος του, ἤρθανε ἀπὸ τὴν Ἰρλαντία σὴ Μόρα, κατοικία τοῦ Κόμλαθ. Ὁ Κόμλαθ, σύμφωνα μὲ τὴ συνήθεια τῆς ἐποχῆς του, φέρθηκε πρὸς αὐτοὺς μ’ ὄλα τὰ χρέη τῆς φιλοξενίας· ἔκαμε γιορτὲς γιὰ τρεῖς μέρες· τὴν τέταρτη, μπήκανε στὸ καρᾶβι, πλέοντας κατάγιαλα στὸ νησί τῶν Κυμάτων που θάτανε σίγουρα καμιά ἀπὸ τὶς Ἐβρίδες. Ὁ Τόσκαρ εἶδε τὴν Κιουθόνα που κυ· ηροῦσε, τὴν ἐρωτεύτηκε καὶ τὴν πῆρε μὲ τὴ βία στὸ κα-

1) Ὁ ποιητὴς τοὺς ἀκούει που μιλοῦν στὸ νησί Ἰθόνα κ’ ἐπαναλαμβάνει τὶς συνομιλίαις τους.

ρόβι του. Ἡ κακοκαιρία τὸν στένεψε νᾶράξει στὸ ἐρημονῆσι Ἰθόνα. Συνάμα, ὁ Κόμλαθ, μαθαίνοντας τὴν ἀρπαγὴ τῆς ἀγριπτημένης του ἀρχίζει νὰ κυνηγᾷ τὸν ληστή καὶ τὸν ἔφτασε τῆ στιγμῇ που ἐτοιμαζόταν νὰ πλέμει γιὰ τὰ παράλια τῆς Ἰρλαντίας· συγκρότησαν μιὰ φονικὴ μάχη, ὅπου πέθαναν κ' οἱ δύο, μ' ἄλλους τοὺς πολεμιστὰς ἑς τοὺς. Τρεῖς μέρες κατόπι ἡ Κιουθόνα πέθανε ἀπὸ τὸν πόνον τῆς. Ὁ Φέγκιας μαθόντας τὴ δυστυχία τους, ἔστειλε τὸ Στόρμαλ, τὸ γιὸ τοῦ Μότα, γιὰ νὰ τοὺς θάψει· μὰ λησμόνησε νὰ στείλει κ' ἕνα βάρδο γιὰ νὰ ψάλλει τὸ νεκρικὸ τους ὕμνον στὸν τάφο τους. Ἀποτότες, ἡ σκιά τοῦ Κόμλαθ παρουσιάζεται στὸν Ὀσσιανό, ζητώντας του νὰ μεταδώσει τὸ ὄνομα του καὶ ἴδιον τῆς Κιουθόνας στὸν κατοπινοῦς· γιὰ νὰ νομίζανε τότες πως οἱ ψυχὲς δὲ μπορούσαν νὰ νᾶναι εὐτυχισμένες ὅσο κενεῖας βάρδος δὲ θάχε ψάλλει τὸ νεκρικὸ τους ἔλεγχο.

Μὴ δὲν ἄκουσε ὁ Ὀσσιανὸς κάποια φωνή; μὴ καὶ τὸ φαντάστηκε;

Συχνὰ ἔρχονται αἱ θύμησες τῶν ἐποχῶν που πέρασαν καὶ λάμπουν στὴν ψυχὴ μου. Ξαναγεννιέται στὴ φαντασία σου ἡ ἀντάρα τῶν κυνηγιῶν μέσα στοὺς λόγγους, κ' ὑψώνω, σ' ἕνα ὄνειρο, τὴ ἰδέγη τῆς μάχης. . . .

Μὰ δὲν τὸ φαντάστηκε, ὁ Ὀσσιανὸς σὰ νᾶκουσε κάποιο παράπονο . . . Ποιὸς νᾶσαι, παιδί τῆς νύχτας;

Ἄλλα σιγάζουν γύρω μου, κ' ἕνας ἀγέρας τοῦ μεσονυχτιοῦ σφυρίζει στὴν κάμαρά μου . . . Ἴσως νᾶναι ἡ ἀσπίδα τοῦ Φέγκαλ ποὺ κρουσιμένη ἀπὸ κανένα φάντασμα, ἀντηχᾷ· στὸν τοῖχο βρῖσκεται κρεμασμένη καὶ κάποτες τὴν ἀγγίζουσε τὰ χέρια μου . . . . .

Ὅχι, ὁ Ὀσσιανὸς δὲν τὸ φαντάστηκε, ἀναγνωρίζω τὴ φωνή σου, ὦ φίλε μου!

Εἶναι πολὺς καιρὸς τώρα που δὲν τὴν ἔχω γρικημένη. Γενναίε Κόμλαθ! τί νὰ γυρεύεις ἐδῶ πέρα;

Ὁ Ὀσσιανός; Οἱ φίλοι τοῦ θλιβεροῦ γέρου εἶναι ἄραγε μαζὺ σου; Ποῦ εἶναι ὁ ἀκριβὸς μου Ὄσκαρ; Συχνὰ βρισκότανε στὸ πλευρὸ σου, αὐτὸ τὸ παιδί τῆς δόξας, μέσ' στὴς μάχες.

Η ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΚΟΜΛΑΘ

Ὁ ἁρμονικὸς ψάλτης τοῦ Κόνα νὰ κοιμᾶται στὴν κάμαρά του;

Θὰ κοιμᾶται, κ' οἱ φίλοι του θὰ κοιτουνται στυγὲς τάφους χωρὶς ποτὲ κανένας βάρδος νὰ ψάλλει τὴ δόξα τους. Ὀσσιανέ, ἡ θάλασσα μουγκρίζει στὰ ρογιᾶλια τῆς θλιβερῆς Ἰθόνας καὶ τὰ καράβια ποῦ περνοῦνε πρὸς τοὺς ξένους τόπους, δὲ χαιρετᾶνε τοὺς τάφους μας. Ὡς ποτὲ τὰ ὀνόματά μας θὰ μνήσκουνε κρυμμένα στὴ λησιμονιά;

ΟΣΣΙΑΝΟΣ

ὦ! Νὰ μπορούσαν τὰ μάτια μου νὰ σὲ δοῦνε νὰ στέκεις στὸ γλωμό σου σύγνεφο! Νὰ μοιάζεις τὴν ὀμίλη τῶν Δάνου, γιὰ κάποιο μισόσβυστο μετέωρο; Τῶν ρουχικῶν σου τὰ κρόσια καὶ τὸ ἀέρινο τόξο σου ἀπὸ τί νᾶναι;

Μὰ ἔβρυσσε στὸ στρόβιλό του, σὰν ἀνάστροφος ἀγνός. Κατέβα ἀπὸ τὸν τοῖχο ὅπου ἔκουράζεσαι, ὦ ἄρπα μου, καὶ ἔλα νᾶντηγῆσεις στὰ χέρια μου.

Τὸ λαμπάδιασμα τῆς θύμησης ἄς φέρει τὸ φῶς του στὴν Ἰθόνα κ' ἄς φανερώσει στὴ σκέψη μου τοὺς πεθαμένους μου φίλους. . . . . Ναί, τοὺς στοχάζομαι, στὴν καρδιά τοῦ γαλατοῦ αὐτοῦ νησιοῦ· βλέπω τὸ ἄντρο τοῦ Θόνα, τοὺς βράχους του τοὺς σκεπασμένους ἀπὸ μούσκουλη καὶ τὰ σκυμμένα δέντρα. Ἐνα ρυάκι μουρμουρίζει στὴ μπασιά· ὁ Τόσκαρ γέρνει στοὺς ὄχτους του. Ἡ Κιουθόνα κάθεται καὶ κλαίει· τάχα δὲν τοὺς ἀκούω νὰ μιλοῦνε ἀνάμεσό τους ἢ ὁ ἀχὸς τῶν κυμάτων φερμένους μέσ' τοὺς ἀνέμους μὲ ξεγελαίει;

ΤΟΣΚΑΡ¹⁾

Ἡ μπόρα ἀνάριαζε τὴ νύχτα· οἱ βαλανιδιὲς βογγῶντας γαρυμίζονταν ἀπὸ τὰ βουνά· ἡ θάλασσα ἀπὸ τοὺς ἀνέμους φουσκωμένη, κυλοῦσε στὰ Ἐρέβη καὶ τὰ κύματα μανιακά χτυποῦντανε στοὺς βράχους· λευκόχρωμες ἀστραπές, ξεσκίζοντας τὸν οὐρανὸν τὰ πέπλα γοργοθορίζανε τὴν ἀποξεραμένη ἄρεια.

Φέργκιους, ὀπτασιάζουσα ἕνα φάντασμα·²⁾ ἔστεξε ὀρθὸ καὶ μουγγό, σιμὰ στὸ γυρογιάλι. Τὰ ρουχικά του ἀπὸ ὀμίλη κυμάτιζαν στοὺς ἀνέμους. Ἐβλεπα δάκρυα νὰ τρέχουν ἀπὸ τὰ μάτια του· ἔμοιαζε γέρος βυθισμένος σὲ κάποιο βαθὺ ὄνειρο.

ΦΕΡΓΚΙΟΥΣ

Ἡ σκιά τοῦ πατέρα σου εἶταν, ὦ Τόσκαρ! Κ' εἶναι τὸ προμάντεμα τοῦ θανάτου ἐνὸς ἥρωα τῆς γενιάς σου· ἔτσι πάλι παρουσιάστηκε ἀπ' αὐτὸν στὸ Κρόμλα, λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν πτώση τοῦ γενναίου Μάρονα.

Πράσινο Οὔλιν, πόσο ἀγαπῶ τοὺς λογγωμένους λόφους σου καὶ τάνθισμένα λαγγάδια σου. Ἡ γαλήνη ρηγαδεύει τοὺς ὄχτους τῶν ποταμιῶν σου, κ' ὁ ἥλιος χροσίξει τοὺς γόνιμούς σου ἄγρους. Πόσο γλυκὸ εἶναι νάκοὺς τοὺς ἤχους τῆς ἄρας στὸ παλάτι τοῦ Σελάμα²⁾ καὶ τίς κραυγὲς τῶν κυνηγιῶν ἀπὸ τὸ βουνὸ Κρόμλα.

Μὰ βρισκόμαστε στὴ θλιβερῇ Ἰθόνα, ζωσμένοι ἀπὸ τὴ μπόρα· τὰ κύματα τινάζουν ἀπὸ πάνω ἀπὸ τοὺς βράχους τὰ σπρισμένα κεφάλια τους καὶ τρέμουμε, μέσ' τὴν καρδιά τῆς νύχτας.

ΤΟΣΚΑΡ

Φέργκιους, ἀσπρομάλλη ἥρωα, ἡ ἀντρεία σου που εἶναι; Εἴσουνα ἡ ψυχὴ τῆς μάχης, πάντοτε σ' εἶδα ἄφοβο στους κιντῶνους καὶ στὸν κορμὸ τῆς μάχης τὰ μάτια σου νὰ λαμπυρίζουν ἀπὸ τὴ χαρά. Φέργκιους, τί ἔγινε ἡ πολεμὸχαρη ψυχὴ σου; Λιγοψυχήσανε ποτὲς οἱ πρόγονοί μας;

Γιὰ κύττα· ἡ θάλασσα εἶνε γαληνεμένη οἱ πολυτάραχοι ἀνέμοι σπυλαίνουσε, τὰ κύματα ἀνατριχιάζουν ἀκόμα ἀπάνω στὴν ἄβυσσο καὶ μοιάζει νὰ φοβοῦνται κάποιο ξαναζωντανεμένο τῆς μπόρας· μὰ ὁ οὐρανὸς γαληνοβλέπει. Κυττα τὴν αὐγὴ που γεννιέται πίσω ἀπὸ τοὺς βράχους μας. Ὁ ἥλιος σὲ λίγο θὰ βγεῖ ἀπὸ τὴν ἀνατολὴ μ' ὄλη του τὴ λαμπρότητα.

Μὲ χαρὰ εἶχα ἀνοίξει τὰ πανιά πρὸς τὸ παλάτι τοῦ ἀντροῦ Κόμλαθ ὅπου ἡ ἀγαπημένη του κόρη κυνηγοῦσε μιὰ λαφίνα· τὴν εἶδα, ἔμοιαζε μὲ τὸ πρῶτο ἐκεῖνο φῶς που περῶ τίς αὐγινές.

Τὰ μαῦρα μαλλιά της κυμάτιζαν σ' ἀλαβάστρινο στήθος της. Ἐχοντας πρὸς τὰ μπρὸς γεμμένο τὸ σῶμά της, τόξωνε, κ' ἀπὸ τὴν προσπάθειά της, τὸ μπράτσο της, τραβηγμένο πρὸς τὰ πίσω, σὰν τὸ χιόνι τοῦ Κόμλα θάμπωνε «Ἐλα στὴν καρδιά μου, ἔκραξα, πανόρεια κόρη τῶν βουνῶν! . . . .»

Μὰ οἱ μέρες της κ' οἱ νύχτες της περνοῦνε κ' ὄλο κλαίει, κ' ὄλοένα συλλογίζεται τὸ γενναῖο Κόμλαθ· Ἀγαπητὴ κόρη, ποῦ θὰ μπορέσω νὰ ξανᾶβρω τὴ γαλήνη τῆς ψυχῆς σου;

1) Γιὰ πολὴν καιρὸ πιστεύανε, στὰ βόρεια τῆς Σκωτίας, πως οἱ ἴσαιοι τῶν νεκρῶν σηρίωνε τις μπόρες. Ἡ πρόληψη τοῦτῃ ὑπάρχει ἀκόμα στὸ λαὸ, γιὰ νὰ νομίζε πως οἱ στρόβιλοι κ' οἱ ἀνεμικὲς εἶνε στὰ χέρια τῶν πνευμάτων.

2) Παλάτι τοῦ Τόσκαρ, στὴν παραλία τοῦ Οὔλστερ, κοντὰ στὸ βουνὸ Κρόμλα.

ΚΙΟΥΘΟΝΑ

Μακριά από αυτά τα λημέρια είναι ένας ορθόγρεμος λόφος που έχει γεμάτα προς τη θάλασσα τα γέφυρά του δέντρα και τους βράχους του τους σκεπασμένους από μούσουλμη τα κύματα ροβολούν ως τα πόδια του· στις πλαγιές του ανεμόποδες λαγίνες ζοῦνε το λένε Ἄρβεν.

Ἐκεῖ ὑψώνονται οἱ πύργοι τοῦ Μόρα· ἐκεῖ ὁ Κόμλαθ, τὰ μάτια κερφομένα στα κύματα, περιμένει τὴ μοναδική του ἀγάτη. Οἱ νιές γυρίζουν ἀπὸ τὰ κυνήγια· ὁ Κόμλαθ τίς βλέπει χαμοβλεπούσες καὶ δακρυζόμενες . . . . Πού νὰ βρισκεῖται ἡ κόρη τοῦ Ριούμαρ; . . . . Μάλλοιμονο! δὲν ἀποκρίνονται.

Γιὰ τοῦ ξένου, μόνο ἀπάνω στὸ Ἄρβεν μπορῶ νὰ ξαναβρῶ τὴ γαλήνη.

ΤΟΣΚΑΡ

Λοιπὸν! Ἡ Κιουθόνα θὰ γυρίσει στὸ Ἄρβεν ὅπου θάβρει τὴ γαλήνη τῆς ψυχῆς της· θὰ πάει πρὸς τὴν κατοικία τοῦ γενναίου Κόμλαθ· γιατί ὁ ἥρωας αὐτὸς εἶναι κι ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ Τόσκαρ· Μοιράστηκα τὰ γιορτάσια του.

Σηκώθητε ἥρωες κι ἀνάλαφοι ἀνέμοι τοῦ Οὐλλιν, σπρώξτε τὰ πανιά μου πρὸς τὰ γυρογάλια τοῦ Ἄρβεν ὅπου ἡ Κιουθόνα θὰ ξενάβρει τὴν εὐτυχία της.

Μὰ τοῦ Τόσκαρ οἱ μέρες θὰ κελήσανε μέσα στὴ θλίψη. Καθισμένες στὴν ἐρημική μου σπηλιά, θὰ προσέχω νὰκούγω τὸν ἀγέρα που θὰ μουρμουρίζει στὰ δέντρα μου· ἢ νὰ νομίζω πως γριζῶ τὴ λαλιά τῆς Κιουθόνα. . . . μὰ θὰ βρεῖται μακριά ἀπὸ μένα, σιμὰ στὸν ἀντροεὶ Κόμλαθ.

ΚΙΟΥΘΟΝΑ

Α! Ποιὸ νᾶναι αὐτὸ τὸ σύγγεφρ; Σέρνει τίς σκιές τῶν προγόνων μου μαζί του. Βλέπω τὰ κρόσια τῶν ἀέρινων ρουμιζῶν του. Πότε θὰ πρέπει νὰ πεθάνω. Ὁ Ριούμαρ, ὁ πατέρα μου; γιατί προμαντεύει ἕνα θάνατο ἢ θλιβερή Κιουθόνα. Ὁ Κόμλαθ δὲ θὰ μὲ ξαναδεῖ πρὶ νὰ μπῶ στὴ στερνὴ κατοικία μου;

ΟΣΣΙΑΝΟΣ

Θὰ σὲ ξαναδεῖ, ἄτυχη κόρη· τὸ καρὰβι του σκίζει τοὺς ἀφρούς τοῦ ὠκεανοῦ. Ἔρχεται ὁ θάνατος τοῦ Τόσκαρ, μίτωσε τὴ λόγχη του· κι ὁ ἴδιος θανάσιμα στὸ λευρὸ πληγώθηκε· τὸν στοχάζομαι, στὴ μασιά τῆς σπηλιᾶς τοῦ Θόνα, ἔτσι γλωμὸ καὶ πού δείχνει τὴ φαρδιά του πληγή . . . . Πού νᾶσαι, Κιουθόνα, πού νᾶσαι; Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Μόρα πεθαίνει καὶ λίγα δάκρια σου ζητάει . . . .

Μ' αὐτὸ τῆραμα, ὅλες αὐτὲς οἱ εἰκόνες σβιοῦνται στὴ σκέψη μου· τοὺς ἥρωες αὐτοὺς δὲν τοὺς βλέπω πλέον. Βῆρδοι τῶν αἰῶνων πού θαροῦν, νὰ μὴ θυμᾶστε ἀδάκρυτοι τὸ θάνατο τοῦ Κόμλαθ. Πέθανε χωρὶς νᾶρθει ἡ ὥρα του κι' ἡ θλίψη χθῆθηκε στὸ Μόρα. Ἡ μητέρα του κτύπησε μιά τὴν ἀσπίδα του που εἶτανε κρεμασμένη στὸν τοῖχο καὶ τὴν εἶδε βαμμένη σ' αἷμα¹⁾ τότες κατὰλαβε πως ὁ γιὸς της δὲ ζῶσε πιά· καὶ τὸ Μόρα ἀντήχησε ἀπὸ τὰ σοροξήματα τοῦ πόνου.

Ἄτυχη Κιουθόνα, στέξεις κατάνομη σιμὰ στοὺς νεκρούς. Ἡ νύχτα ἔρχεται καὶ τὴν ἀκλουθᾷ ἡ μέρα κι οὔτε ἕνας δὲ φαίνεται νὰ τοὺς χτίσει μνημιούρια. Διώχνεις ἀπὸ τὰ κορμιά τους τὰ γριγοπούλια· γλωμὴ κι ἀπελπισμένη ὀλοένα τοὺς δροσιζεις μὲ τὰ δάκρια σου.

Οἱ πολεμιστὲς τοῦ Φέγκαλ φτάνουν καὶ τὴ βρίσκουνε ξεψυχισμένη ἀπὸ τὸν και-

1) Πιστεύανε τότες πως τὰ κρῖματα τὰφισμένα ἀπὸ τοὺς ἥρωες στὰ παλάτια τους μόλις πεθαίνανε, βαφότανε στὸ αἷμα, ὅσο μακριὰ κι ἂν βρισκότανε τὸ πεδίο τῆς μάχης που τοὺς εἶδε νὰ πέσουν.

μό· χτίζουνε μνημιούρια γιὰ τοὺς δυὸ ἥρωες· πλάι στὸν Κόμλαθ ἀναπαύεται ἡ πολυγατημένη του . . . .

Μὴ φανερόνεσαι πλέον στὰ ὄνειρά μου, ὦ Κόμλαθ! Ἔχω ψάλει τὸ νεκρικό σου ὕμνο· ἡ φωνή σου ἂς μὴ διώχνει ἀπὸ τὴν κατοικία μου τὸν εὐεργετικὸ ὕπνο.

Ὡ! Νὰ μποροῦσα νὰ ξεχάσω τοὺς φίλους μου ὅπου δὲ θὰ φαίνονται πιά τὰ ἴχνη τῶν βημάτων μου, ὡς τὴ μέρα που πασίχαρος θὰ πάω νὰ τοὺς ἀνταμῶσω ἀπάνω στὰ σύγγεφα, ἐνῶ, τὰ μέλη μου, κουρασμένα ἀπὸ τὰ χρόνια, θάναταῦνται στὸν τάφο.

(Μετρ. Κ. Π.)

ΑΠΟ ΤΗ «ΡΟΜΑΝΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ» ΤΟΥ

CHARLES BEAUDELAIRE

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΣΤΟΥΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΥΝΤΕΣ ΝΕΟΥΣ

ΟΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΤΗΣ ΕΥΝΟΗΣΗΣ

Σήμερα, πρέπει κανείς νὰ δημιουργεῖ πολὺ — λοιπὸν πρέπει κανείς νὰ πηγαίνει γλήγορα — πρέπει λοιπὸν νὰ σπεύδει βραδέως· ἐπομένως πρέπει τὸ κάθε τι νὰ συντείνει, καὶ καμιά πινελιά νὰ μὴν πηγαίνει στὰ χαμένα.

Γιὰ νὰ γράφει κανείς γλήγορα, πρέπει νάχει πολὺ σκεφτεῖ, — νάχει φέρεῖ ἕνα θέμα μαζί του, στὸν περίπατο, στὸ μπάνιο, στὸ ἐστιατόριο, κι ἀκόμα καὶ στὴν ἐρωμένη του. Ὁ Εὔγ. Delacroix μοῦ ἔλεγε μιά μέρα. «Ἡ τέχνη εἶνε τόσο ἰδεατὸ καὶ φευγαλέο, που τὰ ἐργαλεῖα δὲν εἶνε πάντα ἀρκετὰ κατάλληλα, οὔτε τὰ μέσα ἀρκετὰ ἀποτελεσματικά». Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ στὴ φιλολογία — δὲν εἶμαι λοιπὸν ὀπαδὸς τῶν σβυσσιμάτων· θολώνει τὸν καθρέφτη τῆς σκέψης.

Μερικοί, κι ἀπὸ τοὺς πρὸ διαλεχτοὺς κι ἀπὸ τοὺς πρὸ καλοσυνείδητους, — ὁ Edouard Ourliac π. χ. — ἀρχίζει ἀπὸ τὸ νὰ γερμίζει πολλὰ χαρτιά· αὐτὸ τὸνομάζουνε τὸ γέμισμα τοῦ πίνακα. — Αὐτὴ ἡ συγκεχυμένη πράξη, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ μὴ χάνεται τίποτα. Κατόπι κάθε φορὰ που ἀντιγράφουν, κλαδεύουνε καὶ κόβουνε τὰ ξερά. Κι ἂν τὸ ἀποτέλεσμα εἶτανε λαμπρὸ, εἶναι μιά κατάχρηση τοῦ χρόνου μας καὶ τοῦ ταλέντου μας. Νὰ γερμίσει κανείς ἕναν πίνακα, δὲν εἶναι νὰ τὸν φορτώσει μὲ χρώματα, εἶναι νὰρχίσει βίαια ἐλαφριά, εἶναι νὰ μεταχειριστεῖ τοὺς ὄγκους σὲ τόνους ἐλαφροῦς καὶ διάφανους. — Ὁ πίνακας πρέπει νὰ εἶναι γεμισμένος — νοερά — τὴ στιγμή που ὁ συγγραφέας πιάνει τὴν πένα γιὰ νὰ γράφει τὸν τίτλο.

Λένε πως ὁ Balzac γερμίζει τάντιγραμένα του καὶ τίς πρόβες του μ' ἕναν παράξενο καὶ ἀκατάστατο τρόπο. Ἐνα μυθιστόρημα περνᾷ ἀπὸ μιά σειρά γενέσεων ἀπ' ὅπου σοροπίζεται ὄχι μόνον ἡ ἐνότητα τῆς φράσης ἀλλὰ καὶ τοῦ ἔργου. Χωρὶς ἄλλο εἶναι αὐτὴ ἡ μέθοδος που δίνει συχνὰ στὸ ὕφος, δὲν ξέρω τι, τὸ δυσκατάληπτο, τὸ στρωγιμένο ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ καὶ τοῦ πρόχειρου — τὸ μόνο ἐλάττωμα αὐτοῦ τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ.

VI

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΜΠΝΕΥΣΗ

Τὰ ὄργια, δὲν εἶναι πιά ἢ ἀδερφή τῆς ἐμπνεύσεως· ἔχουμε ἀρνηθεῖ αὐτὴν τὴ νόθα συγγένεια. Τὸ γλήγωρο χαλάρωμα τῶν νεύρων καὶ ἡ ἀδυναμία μερικῶν ὠραίων ὑπάρξεων εἶναι ἀρκετῆς μαρτυρίας ἐναντίῳ αὐτῆς τῆς ἀπαισίας προκατάληψης.

Μιά θρησκευτικὴ τροφή, ἀλλὰ ταχτική, εἶναι τὸ μόνον ἀναγκαῖο στοὺς γόνιμους συγγραφεῖς. Ὅρισμένως ἡ ἐμπνευση εἶναι ἀδερφή τῆς καθημερινῆς ἐργασίας. Αὐτὰ τὰ δύο ἀντίθετα δὲν ἀπομακρύνονται πιότερο ἀπ' ὅλα τ' ἀλλὰ ἀντίθετα που ἀσπάζονται τὴ φύση. Ἡ ἐμπνευση ὑλακίζει ὅπως ἡ πείνα, ὅπως ἡ πέψη, ὅπως ὁ ὕπνος. Δίχως ἀντίρρηση ὑπάρχει στὸ πνεῦμα ἓνα εἶδος θεῖου μηχανισμοῦ γιὰ τὸ ὁποῖο δὲν πρέπει κανεὶς νὰ ντρέπεται, παρὰ νὰ ἐποφελῆθῃ κανεὶς ὅσο μπορεῖ καλύτερα, ὅπως οἱ γιατροί, ἀπὸ τὸ μηχανισμὸ τοῦ σώματός. Ἄν θέλουμε νὰ ζήσουμε στὴν ἐπίμονη βαθεῖα σκέψῃ τοῦ ἔργου τοῦ αὔριου, ἡ καθημερινὴ ἐργασία θὰ ὑπηρετήσῃ τὴν ἐμπνευση, — ὅπως ἓνα γράμματι εὐανάγνωστο εἶναι γιὰ νὰ φωτίζει, καὶ ὅπως ἡ ἥρεμη δυνατὴ σκέψῃ εἶναι γιὰ νὰ γράφει εὐανάγνωστα· γιατί ὁ καιρὸς τῶν ἀσκημον γραμματίων ἔχει περάσει.

VII

Η ΠΟΙΗΣΗ

Ὅσο γιὰ κείνους που ἀφιερώνονται ἢ ἔχουν ἀφιερῶθῃ στὴν ποίηση μ' ἐπιτυχία, τοὺς συμβουλεύω νὰ μὴν τὴν ἐγκαταλείψουν ποτέ. Ἡ ποίηση εἶναι μιὰ τέχνη που ἀποφέρει τὸ περισσότερο· μὰ εἶναι ἓνα εἶδος κατάθεσης που τοὺς τόκους τῆς τοὺς λαβαίνουν ἀργά, — γι' ἀνταπόδοση ὅμως, πολὺ μεγάλους. Προκαλῶ τοὺς γηλόφρονους νὰ μὲ δείξουν καλὰς στίχους που κατὰστρεψαν τὸν ἐκδότη τους.

Ἀπὸ ἠθικὴ ἀποψη, ἡ ποίηση, θέτει ἓνα τέτοιο χῶρισμα ἀναμεταξὺ τῶν πνευματικῶν τῆς πρώτης τάξεως καὶ τῶν πνευματικῶν τῆς δευτέρας, που τὸ πῶ ἀπλὸ κοινὸ δὲν ξεφεύγει σ' αὐτὴν τὴν δεσποτικὴ ἐπίδραση. Γνωρίζω ἀνθρώπους που δὲ διαβάζουν τίς ἐπιφυλλίδες τοῦ Gautier, μόνον γιατί ἔχει κάνει τὴν Comédie de la Mort· χωρὶς ἄλλο, δὲ νοιώθουν ὅλες τίς χάρες αὐτοῦ τοῦ ἔργου, μὰ γνωρίζουν ὅτι εἶναι ποιητῆς. Τί παράξενο ἄλλωστε, ἀφοῦ κάθε ἀνθρώπος που βρίσκεται καλὰ στὴν υγεία του, μπορεῖ νὰ περάσει δυὸ μέρες χωρὶς φαγί, — χωρὶς ποίηση ποτέ.

Ἡ τέχνη που ἱκανοποιεῖ τὴν κυριότερη ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου θὰ εἶνε πάντα ἡ πῶ τιμημένη.

(Μτφρ. Κ. Π.)

ΑΠΟ ΤΟ «ΒΡΑΔΙΑΣΜΑ ΤΩΝ ΕΙΔΩΛΩΝ»

ΤΟΥ ΝΙΕΤΖΣΧΕ

ΕΚΕΙΝΑ ΠΟΥ ΧΡΩΣΤΩ ΣΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ

4

Ἐπῆρξα ὁ πρῶτος που, γιὰ τὴν κατανόηση τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ ἐλληνικοῦ ψυχόρμητου ἀκόμα πλούσιου ὡς καὶ ξεχειλισμένου, πῆρα στὸ σοβαρὸ αὐτὸ τὸ θαυμαστὸ φαινόμενο που ἔχει τὸ ὄνομα τοῦ «Διόνυσου»· δὲν ἐξηγιέται παρὰ μὲ μιὰ παρα-

πάνω δύναμη. Ἐκείνους που μελέτησε τοὺς Ἕλληνες, ὅπως ὁ βαθὴς ἐκείνος γνώστης τῆς παιδείας τους, ὁ πῶ βαθὴς ἀπ' ὅλους, Jacob Burckhardt, ἔχει παρεμβάλλει στὴν Παιδεία τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἓνα ἰδιαίτερο κεφάλαιο γι' αὐτὸ τὸ φαινόμενο. Ἄν θέλει κανεὶς νὰ δεῖ τὸ ἀντίθετο, φτάνει νὰ δεῖ τὴ φτώχεια τοῦ ψυχόρμητου, σχεδὸν διασκεδαστικῆ, στὸ γερμανὸ φιλόλογο, ὅταν σιμῶνει τὴ διονυσιακὴ ἰδέα. Ὁ ἔνδοξος Lobek προπάντων, μὲ τὴ σεβαστὴ βεβαιότητα σχολικιοῦ που στέγγωσε ἀνάμεσα στὰ βιβλία, βάλθημε νὰ σέρνεται σ' αὐτὸν τὸν κόσμο τῶν μυστηριώδικων καταστάσεων γιὰ νὰ πειστεῖ πως εἶταν ἐπιστημονικὸς ἐνῶ εἶτανε τόσο ἐπιπόλαιος καὶ τόσο παιδί, που ν' ἀηδιάζει, — ὁ Lobek ἔδωσε νὰ καταλάβουν, μὲ μιὰ μεγάλη βοήθεια πολυμάθειας, πως κατὰ βάθος ὅλα αὐτὰ τὰ περιεργα εἶτανε ἐλάχιστης σημασίας. Πράγματι εἶνε δυνατὸ οἱ ἱερεῖς νὰ μειάδωσαν σὲ κανεὶς που λαβαίνουν μέρη στὰ ὄργια, μερικῆς ἰδέας που δὲν εἶνε δίχως ἀξία που τὸ κρασί προκαλεῖ τὴ χαρά, που ὁ ἀνθρώπος μπορεῖ κάποτε νὰ ζήσει μὲ ὀπωρικά, που τὰ φυτὰ ἀνθίζουν τὴν ἀνοιξὴ καὶ μαραίνονται τὸ φθινόπωρο. Γιὰ κάθε τί, που εἶναι γι' αὐτὸν τὸν παράξενο πλοῦτο τῶν ἱεροτελεστειῶν, τῶν σύμβολων, τῶν μύθων ὄργιακῆς προέλευσης, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ὁ ἀρχαῖος κόσμος κυριολεκτικῶς πλημυρᾶ, ὁ Lobek δὲ βρίσκει παρὰ μιὰ πρόφαση νὰ εἶναι σ' ἓνα βαθμὸ παραπάνω ἔξυπνος. «Οἱ Ἕλληνες, λέει (Aglaphamus, 1.672) ὅταν δὲν εἶχανε τίποτ' ἄλλο νὰ κάνουν, ἀρχίζανε νὰ γελοῦνε, νὰ πηδοῦνε, νὰ τρέχουν ἀπὸ δῶ καὶ ἀπὸ κει ἢ κίολας γιὰ τὴ ἐπιθυμία που εἶνε νάρθει ἐπίσης στὸν ἀνθρώπο, ξεπλωνούτανε κατὰγίς καὶ κλαίανε καὶ μοιρολογούσανε τὸν ἑαυτὸ τους. Ἄλλοι τοὺς πλησιάζουνε τότες, γιὰ νὰ βροῦνε μιὰν ὅποια καὶ ἂν εἶναι αἰτία, γι' αὐτὰ τὰ περιεργα φεροίματα· καὶ εἶσι γεννηθήσαν, γιὰ νὰ ξηγήσουν αὐτῆς τῆς συνήθειας, ἀναριθμητοὶ θρύλοι, γιορτῆς καὶ ἱστορίες. Ἀπὸ ἄλλη μεριά πιστεύανε αὐτῆς τῆς χοντροπαράξενης πράξης που εἶχανε τὴ συνήθεια νὰ ἐχτελοῦν κατὰ τίς γιορτῆς που χρειάζονται, γιὰ τὴ λατρεία τους καὶ τίς κρατήσανε σὲ ἓνα ἀχώριστο μέρος τῆς θρησκείας τους» — Ἴδου μιὰ φλυαρία που περιφρονεῖται καὶ εἶμαι βέβαιος πως οὔτε μιὰ στιγμὴ δὲ θὰ πάρε κανεὶς τὸ Lobek στὰ σοβαρά. Αἰστανόμαστε καὶ πολὺ διάφορο ὅταν ξετάζουμε τὴν «ἐλληνικὴ» ἰδέα, που σηματοῖσαν ὁ Winckelmann καὶ ὁ Goethe καὶ που ἀναγνωρίζουμε τὸ ἀσυμβίβαστό τῆς μ' αὐτὸ τὸ στοιχεῖο ἀπ' ὅπου γεννιέται ἡ διονυσιακὴ τέχνη — μὲ τὰ ὄργια. Εἶμαι πρᾶγματι βέβαιος πως ὁ Goethe θ' ἀπόκλειε, ὡς ἐκ τῶν ἀρχῶν του, μιὰ ἰδέα ἀνάλογη τῶν πιθανοτήτων τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς. Συνεπῶς ὁ Goethe δὲν καταλάβει τοὺς Ἕλληνες. Γιὰ δὲν εἶναι παρὰ μόνον ἀπὸ τὰ διονυσιακὰ μυστήρια, ἀπὸ τὴν ψυχολογία τῆς διονυσιακῆς κατάστασης που ἐκφράζεται ἡ θεμελιώδικη πραγματικότητα τοῦ ἐλληνικοῦ ψυχόρμητου — ἡ «θέλησή του τῆς ζωῆς». Τί πράμα ἐξασφαλιζότανε ὁ Ἕλληνας μ' αὐτὰ τὰ μυστήρια; Ἡ αἰώνια ζωὴ, ἡ αἰώνια ἐπαναστροφή τῆς ζωῆς· τὸ μέλλον ὑποσχέμενο καὶ ἀγιασμένο στὸ παρελθόν· ἡ θριαμβευτικὴ ἐπιβολὴ τῆς ζωῆς πάνω ἀπὸ τὸ θάνατο καὶ τὴν ἀλλαγὴ· ἡ ἀληθινὴ ζωὴ ὡς ἀθροιστικὴ ἐκκολούθηση ἀπὸ τὴν τεκνοποιία, καὶ ἀπὸ τὰ μυστήρια τοῦ γένους. Γι' αὐτὸ τὸ σύμβολο τοῦ γένους εἶτανε γιὰ τοὺς Ἕλληνες τὸ σύμβολο κατ' ἐξοχίαν, ἡ ἀληθινὴ βαθεῖα σημασία σ' ὅλη τὴν ἀρχαία πίστη. Ὅλες οἱ λεπτομέρειες τῆς τεκνοποιίας, τῆς ἐγκυμοσύνης, τῆς γέννησης, ξυπνοῦνε τ' ἀνώτερα αἰσθήματα καὶ τὰ πῶ σοβαρά. Στὴν ἐπιστήμη τῶν μυστηρίων, οἱ πόνοι εἶναι ἀγιασμένοι, «ἡ ἐργασία τῆς γένεας» ἔκανε ἱερὸ τὸν πόνο — ὅτι εἶναι δημιουργία καὶ αὔξηση, ὅτι ἐξασφαλίζει τὸ μέλλον, κατ' ἀνάγκην πρέπει νὰ πονεῖ. . . . Γιὰ νὰ ὑπάρχει ἡ αἰώνια χαρὰ τῆς δημιουργίας, γιὰ νὰ ἐπιβάλλεται μονίχη τῆς αἰώνια ἢ θέληση τῆς ζωῆς πρέπει κίολας νὰ ὑπάρχουνε «καὶ οἱ πόνοι τῆς γένεας». . . . Ἡ λέξη Διόνυσος σημαίνει ὅλα αὐτὰ· δὲ γνωρίζω ὑψηλότερο συμβολισμὸ ἔξω ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἐλληνικὸν συμβολισμὸ τῶν διονυσιακῶν γιορτῶν. Κατὰ κείνον, τὸ βαθύτερο ἔνστιχτο τῆς ζωῆς, ἐκείνο τῆς ζωῆς

που θάρσει, τῆς αἰώνιας ζωῆς εἶνε ξηγημένο μ' ἓναν τρόπο θερησκευτικό— ὁ δρόμος ὁ ἴδιος τῆς ζωῆς, ἡ δημιουργία, ὡς ὁ ἑσθὸς δρόμος . . . . Μόνον ὁ χριστιανισμός εἶναι που μὲ τὸ μῖσος που ἔχει κατὰ βάθος ἐναντίο τῆς ζωῆς, ἔκανε τὴ διάκριση τοῦ γένους, κατὰ τὸ ἀνήθικο· ρίχνει λάσπη ἀπάνω στὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς, ἀπάνω στὸν πρῶτο ὄρο τῆς ζωῆς μας.

Ὁ ΓΟΕΤΗΕ — Γεγονός, ὅτι τῆς Γερμανίας, παρὰ τῆς Εὐρώπης· μεγαλόπρεπη ἀπόπειρα νὰ νικήσει τὸν δέκατο-ὄγδοο αἰῶνα μὲ μιὰ ἐπιστροφή στὴ φυσικὴ κατάσταση, μὲ μιὰ προσπάθεια νὰ ἀνυψωθεῖ στὴν φυσικότητα τῆς Ἀναγέννησης, μ' ἓνα τρόπο ἐξαγκαλισμοῦ που ἐξασκήθηκε σ' αὐτὸν τὸν ἴδιο ἀπὸ τὸν αἰῶνα. — Ὁ Goethe, εἶχε μαζί του τὰ δυνατώτερα ψυχόρμητα· τὴν αἰσθηματικότητα, τὴν εἰδωλολατρεία τῆς φύσης, τὸν ἀντιστοιρισμό, τὸν ἰδεαλισμό, τὸ μὴ πραγματικὸ καὶ τὴν ἐπαναστασιακὴ ὄψη του — (αὐτὴ ἡ ὄψη του δὲν εἶναι παρὰ μιὰ μορφὴ τοῦ μὴ πραγματικοῦ). Πρόστρεξε στὴν ἱστορία, στίς φυσικὲς ἐπιστῆμες, στὸν ἀρχαίον ὅπως καὶ στὸ Σπινόζα, καὶ πρὶν ἀπ' ὅλα στὴν πρακτικὴ ἐνεργητικότητα· χάραξε γύρω του πολὺ καθορισμένους ὀρίζοντες· μακριὰ ἀπὸ τὸ νὰ τριαβηχθεῖ ἀπὸ τὴ ζωὴ βυθίστηκε στὴ ζωὴ· δὲν ὑπῆρξε μικρόψυχος, καὶ ὅσο τοῦ εἶτανε δυνατό, δέχτηκε ὅλες τῆς εὐθύνες. Ἐκεῖνο που ἤθελε εἶτανε ἡ **ὀλότητα**· πολέμησε τὸ χωρίσμα τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς ἡδυπάθειας, τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς θέλησης (— κηρυγμένη στὴν πρὸ ἀποκρουστικὴ σχολαστικὴ φιλοσοφία τοῦ Kant, τοῦ ἀντίποδου τοῦ Goethe)· πειθαρχήθηκε γιὰ νὰ φτάσει στὸ ἀκαίριο ὄν· **γέννησε** ὁ ἑαυτὸς του. . . . Ὁ Goethe, στὸ μέσο ἐνὸς αἰῶνα ἀνύπαρχτων αἰσθημάτων εἶτανε ἓνας πεπεισμένος πραγματιστής· ἀνεγνώριζε ὅτι εἶχε συγγένεια μαζί του σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο — δὲν ὑπῆρξε στὴ ζωὴ του μεγαλήτερο γεγονός ἀπὸ αὐτὸ τὸ *ens realissimum* που ὀνομαζότανε Ναπολέοντας. Ὁ Goethe ἀντελαμβάνονταν ἓναν ἄνθρωπο δυνατό, ἀξιο γιὰ ὅλα τὰ πράγματα τῆς φυσικῆς ζωῆς. Ὁ ἴδιος ἔχοντα· ὑποχείριον καλὰ ἰὸν ἑαυτοῦ του, σεβόμενος τὴν ἴδια του ἀτομικότητα, μπορόντας νὰ ριπνοκινυνέψει, νὰ χαρεῖ πλείρια τὴ φύση σ' ὅλο τῆς τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἔχταση, ἀρκετὰ δυνατό γιὰ τὴ λευτεριά· ἄνθρωπος ἀνεγκλικός, ὅχι ἀπὸ ἀδυναμία μὰ ἀπὸ δύναμη, γιατί ἔχει ἀκόμα νὰ ἐπωφελεῖται ἀπ' ὅτι θὰ εἶτανε ζημία τῶν μέτρων φύσεων· ἄνθρωπος γιὰ τὸν ὅποῖον δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀπαγορευμένο, ἐξὸν μόνο ἀπὸ τὴν ἀδυναμία που ὀνομάζεται, ἀρετὴ ἢ κακία . . . . Ἐνα τέτοιο **λεύτερον** πνεῦμα, παρουσιάζεται στὸ μέσον τοῦ σύμπαντος σὲ μιὰ εὐτυχὴ καὶ εὐπιστὴ μοιρολατρεία, μὲ τὴν **πίστη** πὼς δὲν εἶναι καταδικάσιμο παρὰ ἐκεῖνο που ὑπάρχει μοναχό του καὶ πὼς στὸ σύνολο, τὸ κάθε τι καθορίζεται καὶ καταφάσκει. **Δὲν ἀρνείται** πιά . . . . Ἀλλὰ μιὰ τέτοια πίστη εἶναι ἀνώτερη ἀπ' ὅλες τὶς δυνατές. Τὴν ἔχω βαφτισμένη μὲ τὸνομα τοῦ **Διόνυσου**.

(Μιτρο. Κ. Π.)

ΑΠ' ΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

— Κατόπι ἀπὸ τὸν πόλεμον, δὲ φαίνεται νὰ εἶναι λαμπρὴ ἢ φιλολογικὴ δημιουργία στὴν Εὐρώπην, οὔτε τὰ πνεύματα πιά ἱκανὰ νὰ δεχτοῦνε τίποτα τὸ ἀπόλυτον διανοητικόν. Ὑστερα ἀπὸ τὰ γεγονότα τῶν τελευταίων χρόνων, οἱ περισσότεροὶ ἀφήνουντ' ἑκάθε λεπτότερη καὶ μεταφυσικώτερη ποίηση, γυροῦνε πρὸς τὴ λογικὴ καὶ πρὸς τὴ σκέψη τὴν πρακτικὴν, ἐκγράφοντάς τ' ἐντα καὶ ὅλας μὲ τὴν πρὸ ἀπλή τῆς ἀποψη, καὶ δίχως καμιὰ ξεχωριστὴ ζωὴ νὰ ὑπάρχει μέσα. Γενικὰ στὴν Εὐρώπην, δὲ μοιάζει νὰ προσπαροασκευάζεται καμιὰ γενεὰ γιὰ κάποια καινούρια πάλι κατεύθυνση τοῦ πνεύματος. Τὰ περισσότερα ποιητικὰ βιβλία που βλέπουνε τὸ φῶς, ἔχουνε θέματα τὸν πόλεμον, τὴ Γαλλία, τὰ κανόνα. Κι ἀπ' ὅλα τὰ ἔργα, πολὺ λίγα κάπως ξεχωρίζουνε χωρὶς ὄμως καὶ τούτα νάχουνε καμιὰν ἀξίωση σοβαρὰ φιλολογικὴ. Ἰσως ἀργότερα ὄμως, μεῖνει στὰ πνεύματα ἡ ἰδέα τοῦ πολέμου καὶ τῆς τωρινῆς κατάστασης· καὶ δημιουργηθῆ καὶ πάλι κατὰ πολὺ καλῆτερον ἀπ' ὅτι βλέπουμε νὰ συμβαίνει τώρα. Μὰ δυστυχῶς, αὐτὴ ἡ στασιμότητα δὲ δείχνει νὰ τρέφει τίποτε ἄλλο ἀπ' ὅτι φαίνεται.

— Πράγματι, ὅσοι λέξεις μεταχειριστήκανε μερικοὶ καλοσυνείδητοι νεοἑλληνοὶ συγγραφεῖς γιὰ νὰ πλουτισθεῖ ὅσο μπορεῖ τὸ λεξιλόγιον τῆς χρησιμοποιούμενης δημοτικῆς, φαίνεται σιγὰ σιγὰ νὰ ξεκινῶνται καὶ νὰ μένουνε λέξεις περασμένης γενεᾶς χάρις στοὺς σημερινούς λόγιους μας που τίποτα ἄλλο δὲν κάνουνε παρὰ νὰ μᾶς ξαναμασοῦνε τὶς ἴδιες λέξεις μὲ τὶς πρὸ ἀπλῆς τὸς σημασίες. Πόση ἀνάγκη ἔχουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ δημιουργήσουνε νέα αἰσθήματα, φαίνεται ἀπὸ τοῦτον τὸ χαρακτηριστικόν. Κ' ἔτσι, γιὰ νὰ γυροῦνε τὶς λέξεις ἀνακαζόμεστανε νὰ προστρέχουμε στὰ παλιὰ βιβλία καὶ στὰ δημοτικὰ τραγούδια, καὶ οὔτε μιὰ καινούρια τέτοια καὶ οὔτε μιὰ παρμένη ἀπ' ἄλλου δὲν μποροῦμε νὰ διαζήνουμε σὲ κείνα τὰ ἔργα που μᾶς φουρνίρουνε τὰ ἀφελῆ ἀθηναῖκα περιοδικὰ. Φαίνεται ἡ ἐργασία τῶν λόγιων πιά γένηκε νὰ γράφουνε γιὰ νὰ γεμίζουνε φύλλα, χωρὶς νὰ δίνουνε καὶ αὐτοὶ καμιὰ ἰδιαίτερη σημασία στὸ ἔργον τους, οὔτε λογαριάζοντάς το στὰ σοβαρὰ γιὰ φιλολογικόν. Γιατὶ ἂν εἶταν ἔτσι, πιστεῖον νὰ μᾶς δείχνανε κατὰ πρὸ εὐσυνείδητον, καὶ διαλεμένο καὶ μὲ περισσότερη προσοχὴ τὴ φράση καὶ στὸ διάλεγμα τῶν λέξεων.

— Περιοδικὰ, βλέπουμε πολλὰ. Ἀπὸ ἔποψη ὄμως ὕλης, ὅλα εἶναι κυριολεκτικῶς ἄδεια. Ἄν θελήσει κανεὶς νὰ τὸ ξεκοσκινήσει, κατὰ ἐλάχιστον θὰ μείνει, ἂν καὶ αὐτὸ εἶναι ἀπίθανον. Κάθε μέρα μᾶς ἀγγέλλονται κ' ἄλλα, ὅλα ὄμως, μπερὶ κανεὶς νὰ πεί, τῆς ἴδιας ἀθηναϊκῆς σχολῆς, χωρὶς νὰ παρουσιάζουνε τίποτα τὸ καλῆτερον ἀπὸ τὰ προηγούμενά τους. Ἦρθαν στιγμῆς που μακαρίσαμε τὰ «Παναθηναία» καὶ τοὺς «Νουμάδες» τῆς πρώτης περιόδου, γιατί σ' ἐκεῖνον, ἂν τυχόν κ' εἶχαν ἄλλες κλειψες, ἐπειδὴ εἶταν σ' ἐποχὴ που δὲν εἶχε ἐδραιωθῆ ἡ γλώσσα ἢ κοινὴ, ὅστοςο εἶχαν ἀνάμεσόν τους ἀνθρώπους που ἀγάπησαν τὴν ἐργασία τους καὶ που δουλεύονε μὲ θυσίαν γιὰ τὴν καλλιτέρεσίν του. Γιατὶ ἐπὶ τέλους, ἂν δὲν ὑπῆρχαν μεγάλα ταλέντα ἀνάμεσόν τους, εἶταν ἄνθρωποι εὐγενικοὶ καὶ μορφωμένοι· καὶ τούτα λείπουνε σήμερα ἀπὸ μᾶς.

— Στὴν προσεχὴ σύγκλιση τῆς βουλῆς, θὰ ὑποβληθεῖ τὸ νομοσχέδιον γιὰ τὴ νεοελληνικὴ ἀκαδημία. Ἐπὶ τέλους, θὰ ὑπάρχει κ' ἓνα μέρος γιὰ νὰ στεγάζονται τὰ γράμματα στὴν Ἑλλάδα ἐπισήμως. Θὰ δοῦμε ὄμως πόσο θὰ μπορέσει νὰ προκόψει καὶ πόσο θὰ ἐργάζεται καλὰ· οἱ τῶρα που πήραν τὸ ἀριστεῖον, οἱ «ἀκαδημαῖκοί», ἄραγε θὰ ἐκλέξουνε γιὰ συντρόφους τους ὅλους τοὺς ἀπόμαχους τῆς λογοτεχνίας, ἢ θὰ φροντίσουνε νὰ ἐκλέξουνε κάπως ἀποτόους πρὸ ζωντανούς; Ἐν πάσει περιπτώσει, εἶναι ἓνα βῆμα, καὶ ἂς μὴν προχωρεῖ καθόλου, εἶναι μιὰ ἀόριστη χειρονομία, μέσα στὸ Ρωμαιοῦνον, αὐτὴ ἡ ἴδρυσον.

— Κάτω στη 'Αθήνα, μεγάλος θόρυβος γένηκε φαίνεται, για τὰ «Πίσω ἀπὸ τὰ Κάγκελα» τοῦ κ. Δ. Ταγζόπουλου, ὡς φιλολολικοῦ ἔργου. Εἶναι τὸ μόνο που φέτος παινέθηκε καὶ ξαναπαινέθηκε, καὶ γράφαν ἄρθρα καὶ κριτικές. Ὡς φαίνεται, θὰ εἶναι τὸ καλῆτερο ἔργο τῆς ἐποχῆς γιατί ὄλο γι' αὐτὸ μιλοῦνε. Τί ἔχουμε νὰ δοῦμε ἀκόμα!

— Ὅσο, πάντα στὴν 'Αθήνα, στὰ ἀστειὰ περιοδικὰ μας, δὲ μπορούνε νὰ λείψουν τὰ ἄνοστα καὶ ξεθωριασμένα πάθη τῶν ἐκδοτῶν καὶ τῶν καταγινόμενων· δὲ μπορούνε νὰ πάθουν οἱ σάχλες που μᾶς ἀτελείσανε τόσες φορές. Βλέπουμε ἀνθρώπους, περασμένης ἡλικίας, νὰ κἀθονται νὰ καταγίνονται, μὲ τὸν τάδε ἢ μὲ τὸν τ δε, προσπαθώντας νὰ πάνε κόντρα μ' ὄλους. Καὶ φιλονικεῖς σατιτικές που οὔτε κἀν φαντάζεται κανεὶς πως εἶναι φιλολογικὲς· πιότερο γυναικοπαγᾶδες. Τέτοιες εἶναι οἱ ἐπισημότερες φιλολογικὲς μας ἔριδες.

— Μ' εὐχαρίστηση εἶδαμε στὸ τελευταῖο «Βορμὸ» πως μαζὺ μὲ λογοτεχνικό περιοδικό, θὰ εἶναι καὶ περιοδικὸ τῆς Ἐπιστήμης τῶν Γραμμάτων, κάτω ἀπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ κ. Μ. Φιλίητα. Αὐτό, πολὺ καλό, γιατί, τώρα τελευταία, ἀπὸ τὸν καιρὸ πὺν σοπάσανε οἱ πρωτεργάτες τῆς φιλολογίας μας γιὰ γλωσσολογικὰ ζητήματα, ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς λόγιους, ἀρῆνει τὴν ἐπιστημονικὴ κ' ὀρθὴ γραμματικὴ, καὶ ἀρχίζει νὰ γράφει μὲ ὅποια γραμματικὴ βρεθεῖ. Αὐτὴ ἡ μεγάλη ἔλλειψη ἔπρεπε νὰ διορθωθεῖ, ὑπάρχει ἕνα μέρος συγγραφέων, που παραμελώντας κάθε γλωσσικὸ κανόνα, ἀνακατόνε στη γλώσσα τους, λογῆς λογῆς ἄτους, κ' ἔκφρασε καὶ λέξεις που δὲ στέκονται οὔτε εἶναι γιὰ νὰ σταθοῦνε ποτές. Ἐπρεπε πιά αὐτὴ ἡ κατάσταση νὰ πάψει, γιατί καθὼς πᾶμε φτάνουμε στὴ μέση γλώσσα που σήκωνε τὰ νεῦρα τοῦ Ψυχάρη. Λίγοι εἶναι σήμερα που ἀκολουθᾶνε μιὰ ταχικὴ γραμματικὴ· πρέπει ὁμως ὀριζμένα νὰ μιμοῦμαστε σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, ἐκείνους που εἶτανε φανατικοὶ ὀπαδοὶ τῶν κανόνων. Οἱ κ. γλωσσολόγοι, τόσον καιρὸ γιατί δὲ μιλήσανε γι αὐτὴ τὴ περιφρόνηση;

— Φαίνεται πως ὀρκιστήσανε ὀλοι οἱ φιλολογοῦντες νὰ μὴν ἀνοίξουνε ποτές τὸ στόμα τους νὰ μιλήσουνε γιὰ κανένα που πέρασε καὶ πέθανε, γιὰ κανένα που ἐργάστηκε στὴν περασμένη γενεά. Αὐτὴ ἡ ἐργασία σέμᾶς λείπει ὀλότελα. Κάθε συγγραφέας μετὰ τὸ θάνατό του ξεχνιέται καὶ κανεὶς δὲ βρίσκειται νὰ σημειώνει δυὸ λόγια γιὰ κείνον, λίγα χρόνια μετὰ τὸ θάνατό του. Ἐχουμε ἐργασία που θὰ μπορούσε κάπως νὰ μελετηθεῖ καὶ πρόσωπα γιὰ τὰ ὀποῖα θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πει ἄρκετὰ πράματα. Εἴμαστε ἄραγες τόσο πολὺ ἐπασκολλημένοι μὲ τὴ δημιουργία καὶ δὲ βρίσκουμε καιρὸ γιὰ τέτοια πραχτικώτερη καὶ ὀφελιμώτερη δουλειά;

Πὼς ἀπαιτοῦμε νὰρθεῖ ὀ κριτικός, ἀφοῦ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι δὲν ἐργαζόμαστε ἀποτελεσματικώτερα γι αὐτὸ τὸ σκοπὸ μὲ τὰ μέσα που διαθέτουμε;

Κάπου ἔγραφε ὀ Sainte Beuve, πως τὸ καλῆτερο που ἔχει νὰ κάνει κανεὶς στὸ θάνατο ἑνὸς μεγάλου συγγραφέα, εἶναι νὰ καθορίσει τὸ ἔργο του σὶς γενικότερες γραμμές, νὰ τὸ κριάζει, νὰ κρίνει τὸ σύνολό του, δείχνοντας μονάχα τὸ δρόμο τῆς ἐρημνείας καὶ τῆς κριτικῆς του. Βέβαια, ὀλοι οἱ δικοὶ μας που δὲ ἔχουνε μελετηθεῖ δὲν εἶναι νεκροὶ τοῦ σήμερα· μὰ κάνει τὸ ἴδιο, γιατί ἔξὸν ἀπὸ λίγους ὀλοι εἶναι ἀξέταστοι καὶ ἡ ἐργασία ἀπάνω τους δὲν ἄρχισεν ἀκόμα. Μιὰ συστηματικὴ κριτικὴ τέτοια, δὲ θάτανε πολὺ πιὸ ὀφελιμὴ παρὰ κάθε εἶδους μέτρια δημιουργία; Πότε θὰ τὰπολάρουμε αὐτό;

— Στὸ ἐρχόμενο φυλλάδιό μας θάχουμε μιὰ κριτικὴ μελέτη τοῦ συνεργάτη μας κ. Ἀντῶνη Γιαλούρη γιὰ τὸν ποιητὴ Γρυπάρη. τὴ μελέτη αὐτὴ θὰ τὴν ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλες τοῦ ἴδιου εἶδους γιὰ τοὺς κρυώτερους ποιητῆς καὶ πεζογράφους μας, συγκαρινούς καὶ μὴ.

ΑΙΜ. ΝΙΚ. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΛΑΘΗ

Τὰ κρυώτερα τυπογραφικὰ λάθη που ἔφυγαν στὸ Α' φυλλάδιο:

Στὴ σελίδα 5 (σειρᾶ 28) γράψε **ἀκανόνιστων** ἀντί: ἀκακόνιστων — Στὴ σελ. 6 (σειρ. 29) **χαροκόπη** ἀντί: χαρακότη — Στὴ σελ. 7 (σειρ. 9) **κακοβλέφαρης** ἀντί: κακαβλέφαρης — Στὴ σελ. 10 (σειρ. 7) **μπουκέτο** ἀντί: μπουκέτο — Στὴ σελ. 14 (σειρ. 4) **νεωτεριστικὴ** ἀντί: νεωριστικὴ — Στὴ σελ. 16 (σειρ. 20) **ἀνατριχιασμενα** ἀντί: ἀνατριχισμένα — Στὴ σελ. 19 (σειρ. 26) **ἀναίτια** ἀντί: ἀναίτια — Στὴ σελ. 19 (σειρ. 31) **ἐκποιατικὰ** ἀντί: ἐξοτικὰ — Στὴ σελ. 21 (σειρ. 6) **ἀδύνατη** ἀντί: ἀδύτατη — Στὴ σελ. 21 (σειρ. 16) **τὰ κρυὰ** ἀντί: νὰ κρυά — Στὴ σελ. 22 (σειρ. 5) **ἀργοσάλευτη** ἀντί: ἀργοςάλευτη — Στὴ σελ. 22 (σειρ. 17) **ξαναπαρουσιάζεται** ἀντί: ξαναπαρουσιάζεται — Στὴ σελ. 26 (σειρ. 22) **ἔφευγε** ἀντί: ἔφευ — Στὴ σελ. 26 (σειρ. 24) **Ὅταν ὀ Ριρῆς** ἀντί: Ὅταν Ριρῆς — Στὴ σελ. 27 (σειρ. 33) **κρυφσπαταροῦσε** ἀντί: κρυφσπαταροῦσε — Στὴ σελ. 28 (σειρ. 27) **ἀνατριεῦνουνταν** ἀντί: ἀνατριεῦνουνταν — Στὴ σελ. 29 (σειρ. 27) **τὰ ἔδεγε** ἀντί: τ' ἄδελα — Στὴ σελ. 30 (σειρ. 5) **οὔσιαστικῶτα** ἀντί: αὔσιαστικῶτα — Στὴ σελ. 30 (σειρ. 17) **ξαρπισμένα** ἀντί: ξαρπισμένη — Στὴ σελ. 30 (σειρ. 36) **πλανιμένοι** ἀντί: πλακιμένοι — Στὴ σελ. 31 (σειρ. 34) **κογγυλωτὰ** ἀντί: κυγγυλιτὰ.

Κάθε γράμμα σχετικό με τὸ "ΔΙΟΝΥΣΟ," νὰ
στέλνεται στὸ Βιβλιοπωλεῖο

Π. ΑΓΓΕΛΙΔΗ

ΓΙΟΥΚΣΕΚ ΚΑΛΑΝΤΙΡΙΜ ΑΡ. 3

[Γιὰ τὸ "ΔΙΟΝΥΣΟ,"]

ΠΟΛΗ

ΤΙΜΗ: Δρ. 1,50

Γρ. 20